

Vapaa Ajattelija

1/2022

**VALTION JA KIRKON SUHDE UUSIKSI
LAPSIKASTE – KIRKON ELINEHTO
USKONNOTTOMUUS OPPIKIRJOISSA**

13 ET-kansalaisaloite jäi tavoitteestaan

16 Uskonottomuus näkyy heikosti uskonnon oppikirjoissa

Tansaniassa uskontojen yhteiselo on arkipäivää. Muslimit, katolilaiset ja luterilaiset asuvat naapureina Kilimanjaron lähellä olevassa kylässä.

30 Muistisairaus ja uskonnollisuus

LEHDEN KANSIKUVAN TIEDOT

Kuva: @Kuvailleva, Tiina Salminen

PÄÄKIRJOITUS

3 Valtion ja kirkon ero alulle
Esa Ylikoski

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

4 Kohti valoa
Jape Lovén

LIITTO TOIMII

5 Valtion ja kirkon suhde uusiksi. Kirkko julkisoikeudellisesta erityisasemasta samalle viivalle
Esa Ylikoski

9 Kirkosta eroaminen palasi koronaa edeltävälle tasolle
Jori Mäntysalo

10 Perustuslakivaliokunta vastaan kirkko
Jori Mäntysalo

11 Lapsikaste – kirkon elinehto
Yki Räikkälä

13 ET-kansalaisaloite jäi tavoitteestaan. Oliko se silti epäonnistuminen?
Riku Salminen

14 Yleisesite julkaistu

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

15 Lyhyet
Esa Ylikoski

16 Uskonottomuus näkyy heikosti uskonnon oppikirjoissa
Risto Puumalainen

19 "Uskonnon opetus kouluissa johtaa harhapoluille"
Esa Ylikoski

20 Kansanedustaja Veronika Honkasalo: "Oppilaiden uskonnonvapaus tulee turvata"
Risto K. Järvinen

22 Kristillisdemokraatit – aina meitä vastaan?
Jori Mäntysalo

23 Kolumni: Apinabisnes
Antti Hyrynen

LIITTO TOIMII

24 Hautaustoimi sosiaali- ja terveystoimeen ja uusien hyvinvointialueiden tehtäviin
Esa Ylikoski

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

26 Seremoniatilojen tarjonta monipuolistuu

27 Miten minusta tuli uskonnon
Mirja Hanski-Kanto

27 Protulta hieno 30-vuotishistoria
Esa Ylikoski

28 Kolumni: Jumalharhat: Viholliset läheltä
Robert Brotherus

29 Uskomattomat kesäpäivät 13.–14.8. Näsijärven rannassa

KESKUSTELUA

30 Muistisairaus ja uskonnollisuus
Yki Räikkälä

ARVOSTELU

31 Jumalten lihaa?
Risto K. Järvinen

YHDISTYSKIERROS

32 Keski-Suomi hakee uutta suuntaa
Matti Nurminen
Kyösti Pitkänen
Risto Puumalainen

34 Oulussa tuetaan pridea
Timo Karjalainen

KESKUSTELUA

35 Uskonnoton fundamentalistit oikeudessa
Maria Eneback

36 Kolumni: Kultainen kaupunki
Markku Myllykangas

37 Kolumni: Pääsihteerin palsta: Uskonnottona hautajaisissa
Timo Karjalainen

38 Sananen uudelta toimitussihteeriltä
Risto K. Järvinen

PÄÄKIRJOITUS

VALTION JA KIRKON ERO ALULLE

ESA YLIKOSKI

TÄMÄN NUMERON jutut on tehty ennen Ukrainan sotaa. Tätä kirjoittaessani aseet puhuvat, Venäjän kirkon patriarkan ja armeijan 200 sotilaspapin siunaamana. Toivottavasti väkivallan sijaan humanismi, järki, neuvottelut, rauha ja ihmisoikeudet voittavat. Tiedettä ja tekniikka tarvitaan ihan muuhun kuin sotimiseen.

Kaikesta huolimatta Suomessa katse kannattaa suunnata myös omaan tulevaisuuteen, myös ihmisten yhdenvertaisuuden sekä uskonnon ja katsomuksen vapauden käytäntöihin, systemaattisen syrjinnän poistamiseen.

Maamme poliittisessa järjestelmässä eduskuntavaalien jälkeen muodostettavan hallituksen ohjelmalla on tavattoman suuri merkitys sille, mitä uudistuksia tehdään ja mitä jää tekemättä. Niinpä on aika nostaa ev.-lut. kirkon julkisoikeudellisen erityisaseman ja siihen liittyvien epäreilujen etuoikeuksien lopettaminen tapetille.

Vapaa-ajattelijan liitto ja Humanistiliitto ovat valmistelleet esityksiä puolueille valtion ja kirkon eron aloittamisen. Tarvitaan yhtäältä periaatepäätös eron valmistelun aloittamiseen ensi vaalikaudella ja samanaikaisesti eräitä

kiireellisiä erillisratkaisuja, kuten elämäntietomustiedon avaaminen kaikille ja jumalanpalveluksen kriminalisoinnin lopettaminen.

Järjestöjen esitys julkaistaan Euroopan tilanteesta riippuen ehkä jo ennen kuin tämä lehti ennättää koteihin. Laajempi katsaus valtion ja kirkon suhteen olennaisiin epäkohtiin, muutostarpeisiin ja niiden perusteluihin löytyy jo tästä numerosta. Esityksillä tähdätään puolueiden vaaliohjelmiin, yksityiskohdaisempiin hallitusohjelmatavoitteisiin ja kevään 2023 vaalien jälkeen muodostettavan hallituksen ohjelmaan.

Kansalaisaloite elämäntietomustiedon avaamiseksi sai 30 000 kannatusilmoitusta. Määrä on ihan kunniallinen, mutta tavoite jäi toteutumatta. Eduskunnalla, eduskuntaryhmillä on silti edelleen täysi valta ja vastuu lopettaa tämä lapsen oikeuksia ja yhdenvertaisuutta rikkova ET-kielto. Mieluiten heti tai ainakin vaalien jälkeen.

Elämäntietomustieto on nykyiselläänkin uskonnoton äärimmäisen tärkeä, sisällöllisesti laadukas kokonaisuus. Merkityksellistä on, että uskonnoton ja maallistuneiden perheiden lapsia ei pakoteta opetuksessa tarkastelemaan eettisiä ja kulttuurisia kysymyksiä eri uskontojen kautta. Sen sijaan nojaututaan opetuksuunnitelman yleisiin tavoitteisiin, ihmisoikeuksiin ja humanistiseen etiikkaan sekä omaehtoiseen pohdintaan ja keskusteluun.

Vanhemmat saavat vauvakastetun lapsensa ET-opetukseen erottamalla hänet kirkon jäsenyydestä ja ilmoittamalla koululle oppilaan siirtyvän uskonnonopetuksesta ET-opetukseen elokuussa 2022. Ilmoitus kannattaa tehdä

jo kevään aikana, niin se edistää uusien opetusryhmien syntymistä.

Elämäntietomustieto saatiin 1980-luvulla oppiaineeksi YK:n ihmisoikeuskomitealle tehdyn kanteleen jälkeen, kun "uskontojen historia ja siveysoppi" todettiin liian uskontopainotteiseksi, vaikka sen piti olla vaihtoehto uskonnonopetukselle. ET:n ansiokkaan sisällön toteutumisen edellytys on ollut, että opetus on järjestetty erikseen. Tältä pohjalta tuleekin ET:n asemaa ja opetusta kouluissa edelleen kehittää.

Itsenäisen opetuksen tärkeyttä korostavat kokemukset omavaltaisista uskonnon ja ET-opetuksen yhdistämisistä eräissä kunnissa ja yksityiskouluissa. Kyse on laittomista opetuksuunnitelman syrjäyttämistä, joista ei ole mitään virallista kokeilupäätöstä. Käytännössä uskonnon ja ET-opetuksen yhdistäminen on tapahtunut uskonnon ehdoilla ET:n sisällöt ja tavoitteet syrjäyttäen; tämä on todettu myös oikeudenvalvojien (AVI, EOA) päätöksissä. Kokemukset aiheuttavat suuren luottamuspulan koululaitokseen. Tällaista ja mitään muutakaan ET:n likvidointia emme hyväksy.

Luottamuspulaa koululaitosta koetaan lisää ev.-lut. kirkon uskonnollisten tilaisuuksien, kuten jumalanpalvelusten ja hartauksien, jatkuva järjestäminen ja liittäminen lukuvuoden ja koulupäivän ohjelmaan, vaikka opetuksuunnitelman mukaan opetuksen tulisi olla uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Miten voidaan luottaa mihinkään uudistusaikeisiin, jos opetuksuunnitelman hyvät linjaukset voidaan käytännössä näin ohittaa? Sama ongelma on varhaiskasvatuksessa.

KOHTI VALOJA

JAPE LOVÉN

VIHDON, VAI onko sittenkin vielä liian aikaista? Tuleva aika näyttää, olisiko ihmiskuntaa kurittanut pandemia laantumassa. Ilokseni olen huomannut, etteivät Vaparit ole jääneet täysin piiloon tänäkään aikana. On ollut suunnittelua, pohdintaa, lausuntoja ja kampanjointia kansalaisaloitteen tueksi. Kansalaisaloite on hieno väline, mutta tällä kertaa tavoitetta ei saavutettu. Harmi sinänsä. Se ei kuitenkaan poista sen työn tärkeyttä, jota niin monet käsiparit ovat tuohon tavoitteeseen tehneet. 30023 allekirjoitusta eivät tulleet itsestään.

Haluan tässä omalta osaltani kiittää kaikkia osallistujia panostuksesta tavoitteidemme eteen. Kiitos teille kaikille työstänne!

Päivät pitenevät ja yhdistyksien kevätkokouksia on taas mahdollisia järjestää mitä luultavimmin perinteisellä mallilla. Tapahtumiakin pystyy taas järjestämään. Jo monia kertoja tuskalemani pandemian aiheuttama korona-kaamos on siis väistymässä myös järjestötoimintaa varjostamasta.

Tosin monet isot tapahtumat peruvat vieläkin tämän vuoden osalta. Toivottavasti löytyy uusia tapoja tai tapahtumia, joilla vaparit voivat kohdata uskonnottomia ja muitakin ihmisiä.

Ainoana, mutta sitäkin suurempa synkkänä asiana, tuntuu olevan kansainvälinen politiikka. Sota Euroopassa on nyt totta tällä hetkellä. Tällainen päivitys tähän kirjoitukseeni piti lisätä. Toivoin diplomaattisten toimien johtavan tuloksiin, jotta linnunlaulu ei tänä keväänä korvautu tykkien tuhoisalla kumulla. Toisin kävi. Tämä ei kevättälveä kirkasta.

Liitto on myös lähestynyt opetus- ja kulttuuriministeriötä. Esitimme, että Vapaa-ajattelijain liiton valtionavustus sisällytetään opetus- ja kulttuuriministeriön budjettiesitykseen vuodelle 2023. Eduskunta on use-

ana vuotena ilmaissut tahtonaan avustuksen myöntämiseen.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaan asetettiin EU:lle velvoite käydä avointa ja säännöllistä vuoropuhelua kirkkojen, uskonnollisten yhteisöjen ja elämäntutkimuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen kanssa. Siinä määrätään myös seuraavaa:

- "Unioni kunnioittaa myös elämäntutkimuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti." Sekä:

- "Unioni käy avointa ja säännöllistä vuoropuhelua näiden kirkkojen ja järjestöjen kanssa tunnustuen niiden identiteetin ja erityisen tehtävän."

Vapaa-ajattelijain liitto on edellä tarkoitettu järjestö, ja se on jäsenenä Euroopan humanistifederaatioissa (<https://humanistfederation.eu/>), joka on edustettuna EU:ssa, sekä Kansainvälisessä humanistiliitossa (<https://humanists.international/>), joka on edustettuna YK:n toimielimissä. Suomessa toimimme yleishyödyllisenä kansalaisjärjestönä maamme lainsäädännön mukaisesti. Olemme myös osallistuneet

YK:n julistaman uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikon valmisteluihin ja toimintaan Suomessa.

Ei osoittaisi EU:n tarkoittamaa kunnioitusta uskonnottomien ei-tunnustuksellista järjestöä kohtaan, jos sen toiminnalle ei myönnetä mitään avustusta samaan aikaan, kun kirkkoille ja uskonnollisille yhteisöille avustuksia myönnetään. Ovathan myös Vaparijärjestöt ylläpitäneet uskonnottomia hautausmaita yli 90 vuotta. Tätä yhteiskunnalle tärkeää tehtävää pidetään yhtenä tärkeänä osana budjetissa, kun kirkot saavat nousevia rahoituksia.

Toivomme tiede- ja kulttuuriministerin suunnalta positiivista suhtautumista esitykseemme.

Kohti lämpimiä kevätpäiviä, vaparit!

Tampereella 13. - 14.8.2022 leirikeskus Ensilässä

Uskomattomat kesäpäivät

Hiukan asiaa - enemmän hauskanpitoa!

Osallistuminen vain 25 €
(sisältää lounaan ja illallisen)

Yöpyminen (sis. aamiainen) +25 €
Paikkoja rajoitetusti, joten ole nopea!

Ilmoittautuminen ja lisätiedot: is.gd/uskomatonta

Valtion ja kirkon suhde uusiksi KIRKKO JULKISOIKEUDELLISESTA ERITYISASEMASTA SAMALLE VIIVALLE

ESA YLIKOSKI

Tulevalla vaalikaudella on perusteltua uudistaa valtion ja kirkon suhdetta niin, että luovutaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkisoikeudellisesta erityisastemasta ja siihen liittyvistä etuoikeuksista.

Asianhan ei pitäisi olla periaatteessa vaikea, sillä kirkon piispojen mukaan kirkko ja valtio erotettiin jo 1860-luvulla, uskonnonvapauslaki säädettiin 100 vuotta sitten ja yhdenvertaisuus myös uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta vahvistui 2000-luvulla. Voidaan puhua kirkon ja valtion eron loppuun viemisestä.

Valtion ja kirkon erillisuus kuuluu eurooppalaiseen arvoihin (Euroopan neuvosto) ja julkisen vallan neutraliteettiperiaate ihmisoikeuksiin (Euroopan ihmisoikeussopimus). Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 17 artikla asettaa EU:lle velvoitteen vuoropuheluun kirkkojen, uskonnollisten yhteisöjen ja elämäntutkimuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen kanssa.

Suomessa tapahtunut ja jatkuva maallistumiskehitys on myös virike valtion ja kirkon suhteen uudistamiseen. Ev.-lut. kirkon jäsenmäärä on laskenut 66,5 prosenttiin eli alle 2/3 "määräenemmistön"; Helsingissä kirkon jäsenosuus on alle 49 prosenttia. Tämä kehitys jatkuu, sillä vauvakasteiden osuus on ikäluokissa laskenut alle keskiarvon. Toistaiseksi 7-17-vuotiaiden ikäluokissa kirkon jäsenosuus on huomattavasti koko väestön keskiarvon yläpuolella, mutta täysi-ikäisyyden saavuttamisen jälkeen suuri osa taannoin vauvakastetuista eronnee kirkosta.

Katsomuksellisestikin suomalaiset ovat maallistuneet. Kirkon tutkimuskeskuksen viimeisemmän laajan Gallup Ecclesiastica kyselyn (2019) perusteella suurin osa suomalaisista ei usko kirkon uskonnustuksen keskeisiin kohtiin Jumalasta ja Jeesuksesta. Erityisesti nuoremmassa ikäluokissa uskovia

oli vähemmän kuin koko väestössä ja selkeästi uskonnottomia katsomuksia omaavien osuus oli näiden kysymysten vastausjakaumissa suuri.

Myös tapakulttuurissa on tapahtunut muutoksia. Siviilivihkimisen osuus on ohittanut kirkollisten avioliittoon vihkimisten osuuden jo muutama vuosi sitten. Kastejuhlien vaihtoehtona olevien nimiäisten määrä lisääntyy. Myös hautajaiskulttuuri on monipuolistumassa, vaikka hautausoimessa ilmevä syrjintä jarruttaa kehitystä.

Ihmisten yhdenvertainen kohtelu uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta on myös pieniin vähemmistöihin kuuluvien oikeus. Kun ev.-lut. kirkon etuoikeuksia on kuitenkin pitkään perusteltu suurella jäsenmäärällä, 2/3:n tason alittuminen jäsenosuudessa on hyvä käännekohta lopettaa kirkon julkisoikeudellinen erityisasema. Yhden tai kahden katsomuksen suosiminen ja siten muiden katsomusten syrjintä rikkoo julkisen vallan neutraliteettiperiaattia ja eurooppalaisia arvoja. Ihmisoikeudet ovat yksittäisen ihmisten oikeuksia.

On siis syytä aloittaa ev.-lut. kirkon julkisoikeudellisen aseman purkamisen valmistelu. Kohteena ovat tällöin muun muassa PL 76 §:n, kirkollisverojarjestelmän ja uskonnonopetuksen pakollisuuden (kirkon jäsenyyteen liitettyille lapsille) poistaminen sekä hautausoimien yhdenvertaisuuden toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteydessä.

Kirkkolain säätämjärjestys ja perustuslain 76 §

Valtion ja kirkon suhteen muutostarve ilmenee nyt myös ajankohtaisesti kirkkolain eriskummallisissa, perustuslain 76 §:n vahvistamassa säätämjärjestyksessä. Eduskunta voi muuttaa kirkkolakia vain kirkolliskokouksen esityksestä. Nyt kuitenkin kirkolliskokouksen esityksissä on ollut perustuslaillisia ongelmia niin, että esitettyjä lakimuutoksia ei ole voitu hyväksyä.

Silti kirkolliskokous esittää edelleen, että eduskunnan pitäisi päättää, mikä on kirkon uskonnustustust.

Kirkon tarkoituksen ja sääntöjen lainmukaisuus voitaisiin kuitenkin hyvin käsitellä Patentti- ja rekisterihallituksessa niin kuin muidenkin yhteisöjen kohdalla tapahtuu. Lisäksi tarvittavasta kirkkolaista eduskunnan tulisi voida säätää normaalissa lainsäädäntöjärjestyksessä. Perustuslain 76 § olisi syytä kumota.

Pappien ja muiden viranhaltijoiden asema virkamiehenä

Osoituksena valtion ja kirkon tiivistä erityissuhteesta on pappien ja muiden kirkon viranhaltijoiden julkisoikeudellinen asema. Pappit ovat virkamiehiä, ja kirkolla on oma siihen liittyvä eläkejärjestelmä. Tämä erityisasema tulee purkaa ja selvittää siltä pohjalta muodostuneet eläkevasuut. Kirkon kaikki vakanssit tulee siirtää normaaliin työsuhteiden piiriin

Lapsijäsenyyden juridiset rasitteet

Vauvakasteen yhteydessä syntyvä lapsen jäsenyys kirkossa aiheuttaa tällä hetkellä juridisia seurauksia, jotka ovat vastoin lapsen oikeuksien sopimusta ja rikkovat yhdenvertaisuutta. Kirkon jäsenenä oleva lapsi tai nuori ei saa opiskella elämäntutkimustietoa peruskoulussa eikä lukiossa. Kuitenkin 1.3.2017 asti vain toinen vanhemmista saattoi liittää vauvan kirkon jäseneksi yksipuolisella päätöksellä, vastoin toisen huoltajan mielipidettä, ja hän voi edelleen estää esimerkiksi lukio-opintojaan aloittavan nuoren kirkosta eroamisen. Koulun katsomusaineen valinnan mahdollisuus on perusteltua erottaa oppilaan ja opiskelijan mahdollisista jäsenyyksistä uskonnollisissa yhdyskunnissa ja sallia elämäntutkimustiedon opiskelu myös evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon jäsenille.

© Markku Ulander / Lehtikuva

Tasavallan presidentti Sauli Niinistö ja Helsingin piispa Teemu Laajasalo keskustelevat valtiopäivien avajaisjumalanpalveluksessa Helsingin tuomiokirkossa 6. helmikuuta 2018.

Vauvakastetulle lapselle syntyy myös kirkollisverovelvollisuus, joka päättyy aikaisintaan sen vuoden lopussa, jolloin henkilö eroaa kirkosta. Kirkollisvero siis jatkuisi jopa useita kuukausia kirkosta eroamisen jälkeenkin. Tämä tilanne voitaisiin muuttaa niin, että velvollisuus alkaa maksaa kirkollisveroa tai muulla tavalla kerättävää kirkon jäsenmaksua syntyi vasta kun täysi-ikäisyyden saanut henkilö itse vahvistaa lapsijäsenyytensä jatkuvan myös aikuisena.

Vauvojen nimenantomenettely yhdenvertaiseksi

Digi- ja väestötietoviraston (DVV) tulee kiireellisesti muuttaa vauvojen nimenantoon liittyvät käytännöt sellaiseksi, että virasto asioi suoraan vauvan perheen ja vauvan molempien huoltajien kanssa. Ei ole yhdenvertaista, että DVV lähettää nimenantolomakkeen ensin kirkkoon kuuluvan äidin seurakunnalle, joka sitten lähettää ne kasteeseen ja kummeihin liittyvine ohjeineen vauvan perheeseen, jossa toinen huoltaja ei ole kirkon jäsen. Lasten mahdollinen kastaminen uskonnollisena rituaalina on perheen ja seurakunnan välinen asia. Väestötietoviranomaisen ei tule sekaantua kirkon ja sen jäsenten välisiin suhteisiin.

Kirkollisverojärjestelmästä samalla viivalle

Evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle suotu valtiokirkollinen etuoikeus kerätä jäsenmaksunsa verottajan koneistoa käyttäen rikko yhdenvertaisuutta ja julkisen vallan neutraliteettiperiaatetta. Järjestelmä myös asettaa kirkon jäsenet eriarvoiseen asemaan, kun pääomatulot eivät ole kirkollisverotuksen piirissä, vaan yli 900 miljoonaa euroa kerätään palkansaajilta ja eläkeläisiltä. On myös väärin, että kirkosta eronneet joutuvat maksamaan kirkollisveroa koko sen eroamisvuoden loppuun asti. Kirkkoon liittyvät puolestaan saavat vapaavuoden, vaikka liittyisivät jo vuoden alussa.

Kirkot voisivat jatkossa kerätä jäsenmaksunsa samaan tapaan kuin muutkin uskonnolliset tai muut yhteisöt ja yhdistykset taikka ammattiliitot esimerkiksi pankkien kanssa tehtävien sopimusten kautta.

Uskonnon rekisteröinnistä luovutaan Digi- ja väestötietovirastossa

Valtion väestörekisterissä ei pidä enää rekisteröidä lapsia uskonnollisen yh-

dyskunnan mahdollisen jäsenyyden perusteella. Samalla puretaan kaikkien aiemmin rekisteröityjen ihmisten uskonnon rekisteröinti Digi- ja väestötietovirastossa. Uskonnollinen tai muu katsomus olkoon yksilöiden ja perheiden yksityisasia.

Uskonnon rekisteröintiin ei ole myöskään enää mitään tarvetta sen jälkeen kun kirkollisverojärjestelmästä luovutaan ja evankelis-luterilainen ”oman uskonnon” pakollisuudesta kirkon jäsenille peruskoulussa ja lukiossa luovutaan.

Tuki valtion budjetista

Evankelis-luterilainen kirkko on saanut valtion budjetista noin 119 miljoonaa euroa avustusta hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistorialliseen rakennusten suojeluun ja ylläpitoon. Hyvin erilaiset tukimuodot tulisi valtion budjetissa käsitellä kukin erikseen, omissa viitekehysessään. Tämä ei automaattisesti tarkoittaisi esimerkiksi kulttuurihistoriallisten rakennusten saaman tuen heikkenemistä.

Väestökirjanpidon tukea on enää tarkoituksenmukaista suunnata vain väestökirjanpito toiminnan yhdistämiseen Digi- ja väestötietovirastoon. Kirkonkirjojen digitointi ja tietojen hakujärjestel-

mien toimivuus tulee taata yhdistämisessä, koska esimerkiksi peruskirjoituksiin hankittavien todistusten viranomaispalvelun tulee toimia nopeasti.

Valtion budjetista kirkolle myönnettävästä ”könttäsümasta” suurin osa kohdistuu kirkon hautaustoimeen, josta erikseen.

Hautaustoimen uudistaminen

Hautaustoimilaki on uskonnottomia syrjivä, koska se säätää ns. yleisen hautaustoimen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien tehtäväksi. Valtiovalta käsittelee hautaustoimea ”kirkollisiasiana”, vaikka asiallisesti se kuuluisi sosiaali- ja terveystoimen piiriin. Hautaus toimi tuleekin liittää sosiaali- ja terveysjärjestelmän uudistamiseen ja ottaa mukaan uusien hyvinvointialueiden tehtäviin.

Hautaukseen liittyy myös vainajan omaisten ja ystävien henkinen, psyykososiaalinen ja somaattinen hyvinvointi sekä vainajan vakaumuksen kunnioittaminen. Nyt seurakunnat voivat ns. yleistä hautaustoimea toimittaessaan mielivaltaisesti päättää, voiko hautausmaan tai krematorion kappelissa järjestää muita kuin kirkollisia hautajaistilaisuuksia (saattotilaisuuksia, jossa vainaja on vielä arkussa) vai ei.

Esimerkiksi Espoossa kirkko katsoo, että ”kappeli ja pappi liittyvät yhteen kuin paita ja nappi”, vaikka Espoon seurakuntayhtymä saa kaikista kuntalaista noin 20 euroa/vuosi hautausmaiden kustannuksiin. Toiset seurakunnat antavat käyttää hautausmaidensa kappeleita myös muihin kuin kirkollisiin siunaustilaisuuksiin erillistä korvausta vastaan.

Toisin kuin Ruotsin kirkko menettelee mitkään seurakunnat Suomessa ns. yleistä hautaustoimea hoitaessaan eivät tarjoa uskonnollisesti tunnustuksettomia tiloja hautajaisten saattotilaisuuksiin, jossa vainaja on arkussa ennen tuhkausta tai arkkuhautautusta.

Hautaus toimen uudistuksessa pitäisi turvata, että kuolemantapauksen sattuessa vainajan omaisilla olisi mahdollisuus saada käyttöönsä tunnustuksettomia, monikäyttöiset seremoniatiloja. Kun kirkko on haluton sellaisia tarjoamaan, niiden tulee kuulua julkisten palvelujen piiriin.

Hautaus toimen järjestämisvastuu olisi perusteltua siirtää uusille hyvinvointialueille. Sen puitteissa voitaisiin toteuttaa myös monimuotoista yhdistämämallia, jossa julkisen vallan omien toimintojen ja tilojen lisäksi olisi

edelleen mahdollisuus kirkon sekä uskonnottomien yhteisöjen hautausmaille.

Niiden tulisi julkisten avustusten myöntämisperusteissa olla samalla viivalla. Eräät Vapaa-ajattelijain liiton yhdistysten hautausmaat ovat toimineet jo yli 90 vuotta, mutta ne eivät ole olleet valtion hautaustoimeen kohdistuvien avustusten piirissä.

Myös hautausmaiden siirtämistä suoraan hyvinvointialueiden hoitoon pitää tutkia, mikäli kirkko haluaa luopua hautausmaistaan.

Esityksiä on tehty aiemminkin

Vapaa-ajattelijain liitto ja Suomen humanistiliitto tekivät jo neljä vuotta sitten ehdotuksia hallitusohjelmaneuvotteluihin. Ne eivät kuitenkaan johtaneet tuloksiin. Näitä esityksiä on täysi syy kuitenkin edelleen pitää esillä.

Avioliiton vihkimiskäytännöt yhdenvertaiseksi

Avioliittoon vihkimisen palvelut muutetaan yhdenvertaiseksi uskontokuntiin kuuluvien ja kuulumattomien kanssa. Mikäli uskonnollisten yhdyskuntien nykyistä oikeutta omiin vihkiäisiin jatketaan, samanlainen vihkiäis oikeus tulee myöntää myös siviilivihkimisestä kiinnostuneille sekulaaria kulttuuria edistäville järjestöille.

Selkein käytäntö voisi kuitenkin olla, että viranomaiset hoitaisivat avioliiton solmimisen virallisen puolen. Maistraatit voisivat kuitenkin nimetä virkapaikan ja -ajan ulkopuolisiin vihkimisiin viran- ja toimenhaltijoiden lisäksi muitakin vihkiäisiä. Tällä turvattaisiin vihkiäisten saatavuus suositumpina vihkiäiskoina.

Juhlallisen velvoittautumisen uudistaminen

Virkamiesten ja samalla ministerien juhlalliseen velvoittautumiseen tulisi säätää uskonnollisesti ja katsomuksellisesti neutraali virkavakuutus. Myös oikeuskanslerinvirasto on suositellut ministereille neutraalia vakuutusta viitaten samalla sen yhdenmukaisuuteen tasavallan presidentin, eduskunnan puhemiehen ja tuomarin antaman vakuutuksen kanssa. Nyt uudet ministerit jo antavat tuomarin vakuutuksen.

Kun puolustusvoimain ylipäällikkö antaa juhlallisen vakuutuksen, samankaltaisen pitäisi riittää myös varusmiehille alokaskauden lopussa niin, että joukkoa ei enää jaeta kahteen ryhmään uskonnon tai vakaumuksen perusteella. ”Kunnian ja omantunnon kautta” annettavan uskonnollisesti ja katsomuksellisesti neutraalin vakuutuksen nimenä voidaan niin haluttaessa pitää myös vala, sillä valat voivat olla myös maallisia. Nykyisestä valasta vain jäisi pois uskonnollisesti julistuksellinen osa.

Uskonnonvapautta vahvistetaan Puolustusvoimissa

Uskonnonharjoituksen järjestäminen ja tarjoaminen on perusteltua siirtää varsinaisen palveluksen päiväohjelman ulkopuolelle, vapaa-aikaan niin kuin iltahartauksien osalta on jo menetelty. Sotilasparaateissa hartaudet voivat olla ennen varsinaista paraatikatselmusta.

Sodan ja rauhan etiikan tuntien opettajaksi tulee määrätä muitakin kuin sotilaspappeja. Henkisen tuen antajiksi pitää alkaa pestata muitakin kuin teologeja. Sotilaspappien virat pitää avata muille henkisen tuen ammattilaisille. Sotilaspappivetoinen henkisen tuen järjestelmä ei vastaa enää nykypäivän tarpeita.

Samoin sekulaaria psyykkistä ja sosiaalista tukea tulee vahvistaa vankilatyössä. Yleisen uskonnollisen ja katsomuksellisen työn organisointi vankiloissa on syytä uudistaa niin, että ev.-lut. kirkon oma uskonnollinen vankilatyö rinnastuu jatkossa muihin vankilatyötä tekeviin yhteisöihin.

Tunnustuksettomuus tai yhdenvertaisuus valtiopäivien avajaisissa

Valtiopäivien avajaisjuhlallisuuksien viralliseen ohjelmaan ei tulisi sisältyä minkään uskonnon jumalanpalvelusta, koska sellainen asettaisi uskonnottomat ja toisuskoiset ns. toisen luokan kansalaisen asemaan. Jos yhtä tai useampaa jumalanpalvelusta kuitenkin yhä tarjotaan ennen valtiopäivien avajaisien varsinaista ohjelmaa, eduskunnan tulee ottaa myös sekulaarijärjestöjen tarjoama tunnustukseton tilaisuus ennen valtiopäivien avajaisia yhdenvertaiseen asemaan jumalanpalvelusten rinnalla.

Valtiovallan symbolisissa leissä tulee kunnioittaa ihmisten yhdenvertaisuutta myös uskontoihin ja vakau-

muksiin liittyen. Sekulaaria kulttuuria edistävien järjestöjen toimintaa tulee muutenkin arvostaa ja tukea valtiovaltan toimesta. Uskontojen erityisase- masta tulee siirtyä uskonnollisten ja se- kulaarien katsomuksellisten yhteisöjen edustajien yhdenvertaiseen kohteluun.

”Jumalanpilkan” kriminalisoinnin poistaminen

Suomi ei voi kansainvälisissä toimieli- missä täysimääräisesti puuttua muissa maissa tehtäviin uskontoperusteisiin ih- misoikeusrikoksiin, koska Suomella itsel- lään on rikoslaisaan uskonrauhapykälä, jossa kielletään ”Jumalan pilkkaaminen” ja uskonnon ”pyhänä pitämien” oppien loukkaaminen. Kuolemantuomioita tai ankaria ruoskarangaistuksia käyttävät maa sanovat, että ”onhan se teilläkin rikos”. Jumalanpilkkalakiin tulkinta eri maissa on hyvin mielivaltaista.

Koska vihapuhe, kiihottaminen kansanryhmää kohtaan ja julkisrauhan rikkominen on Suomessa kielletty, se an- taa suojaa myös uskonnollisille ja ei-us- konnollisille ihmisille ja yhteisöille. Eril- listä pykälää uskonnonharjoituksesta tai hautajaistilaisuudesta ei tarvita. Suomi on myös saanut monta kertaa YK:n ih- misoikeuskomitealta huomautuksen asiasta. Näin ollen Rikoslain 17 luvun 10 § voidaan kumota kokonaan. Ainakin tulisi kiireesti kumota pykälän 1) kohta.

Lasten sukupuolielinten silpomisen kielletään lailla

Suomeen tulee säätää laki, joka kieltää lasten sukupuolielinten silpomisen eli niin sanotun ympärileikkauksen us- konnollisista rituaalisista syistä, ilman lääketieteellisiä perusteita. Tämän tulee antaa suojaa sekä pojille että tytöille.

Uskonottomien yhteisöjen kunnioittaminen valtiovaltan toimesta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 17 artikla, jolla asetettiin EU:lle velvoite käydä avointa ja säännöllistä vuoropuhelua kirkkojen, uskonnollisten yhteisöjen ja elämäntä- somuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen kanssa. Siinä määrätään myös seuraavaa:

- ”Unioni kunnioittaa myös elä- mänkatsomuksellisten ja ei-tunnus-

tuksellisten järjestöjen asemaa, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaisesti.” sekä

- ”Unioni käy avointa ja säännöl- listä vuoropuhelua näiden kirkkojen ja järjestöjen kanssa tunnustaen niiden identiteetin ja erityisen tehtävän.”

Vapaa-ajattelijain liitto ja Suomen humanistiliitto ovat edellä tarkoitettuja järjestöjä. Ne ovat jäsenenä Euroopan humanistifederaatiossa (<https://humanistifederation.eu/>), joka on edustettuna EU:ssa, sekä Kansainvälisessä huma- nistiliitossa (<https://humanists.international/>), joka on edustettuna YK:n toimielimissä. Suomessa toimimme yleishyödyllisenä kansalaisjärjestönä maamme lainsäädännön mukaisesti. Olemme myös osallistuneet YK:n ju- listaman uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikon valmisteluihin ja toimintaan Suomessa.

Ei osoita EU:n tarkoittamaa kunnioi- tusta uskonottomien ei-tunnustuk- sellisia järjestöjä kohtaan, jos Suomessa niiden toimintaa ei huomioida valtio- vallan toimesta ja niiden toiminnalle ei myönnetä mitään avustusta samaan aikaan kuin kirkkoille ja uskonnollisil- le yhteisöille myönnetään monenlaisia avustuksia ja arvostuksen osoituksia.

Miten aloittaa valtion ja kirkon suhteen uudistaminen

Esitämme, että Suomen evankelis-lute- rilaisen kirkon julkisoikeudellisen eri- tyisaseman lopettamisen valmistelujen aloittamiseksi perustetaan laajapohjai- nen parlamentaarinen kirkko ja valtio -komitea, jossa on myös keskeisten us- konottomien järjestöjen edustus.

Komitean työn lähtökohdaksi esi- tämme ihmisten yhdenvertaisuutta myös uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta. Kaikkiin uskonnollisiin yhdyskuntiin, myös Suomen evan- gelis-luterilaiseen kirkkoon ja Suomen ortodoksiseen kirkkoon uskontokun- tiin suhtaudutaan kuin muihinkin kat- somuksellisiin ryhmiin mitään katso- musta syrjimättä tai suosimatta.

Komitean pitkäjänteinen työsken- tely sekä kirkonjulkisoikeudellisen erityisaseman mahdollisesti vaiheittain etenevä purkaminen ei kuitenkaan saa estää perusteltujen erillistratkaisujen säätämistä nopealla aikataululla. Kii- reellisistä uudistuksista esimerkkinä on elämäntäksomustiedon opiskelumah- dollisuuden avaaminen myös kirkon jäsenille peruskoulussa ja lukiossa.

Tiivistetysti ev.-lut. kirkon etuoikeuksista

Kirkon julkisoikeudelliseen erityisase- maan kuuluu valtiokirkollisia piirteitä, jotka ilmentävät systeemistä syrjintää ja rikkovat ihmisten yhdenvertaisuutta käytännössä:

- Perustuslain 76 § turvaa, että edus- kunta voi käsitellä kirkkolakia vain kirkolliskokouksen esityksestä edus- kunnassa, vaikka Digi- ja väestötieto- virasto voisi hoitaa kirkon sääntöjen lainmukaisuuden tarkastuksen
- Kirkollisverojärjestelmä
- Kirkosta eroajien rankaisu kir- kollisverovelvollisuudella koko eroamisvuoden loppuun
- Pappien ja muiden viranhaltijoiden asema julkisoikeudellisina virka- miehinä
- Yleinen hautaus toimi jäänyt ”kir- kollisasiana” kirkon uskonottomia syrjiväksi monopoliksi
- Kirkolle valtion budjetista ison avustuskönttä noin 119 miljoonaa
- Vauvajäsenhankinnan tukeminen ja uskonnon rekisteröinti Digi- ja väestötietovirastossa
- Uskonnonopetuksen pakollisuus kirkon jäsenille peruskoulussa ja lukiossa
- Eduskunnan valtiopäivien avajais- jumalanpalvelukset
- Uskonollisen valan käyttö julki- siin tehtäviin velvoittautumisissa (virkamiehet, ministerit, varusmie- het ja sotilaat)
- Valtion palkkaamat papit puolus- tusvoimissa ja vankiloissa
- Kirkon papit ovat julkisoikeudelli- sia virkamiehiä
- Lakisääteiset jumalanpalvelukset ja hartausohjelmat Yleisradiossa
- Uskonottomien järjestöillä ei ole vihkimisoikeutta
- Jumalanpilkan kriminalisointi rikoslaisissa
- Kirkon jumalanpalvelusten ja har- tauksien liittäminen päiväkotien ja koulujen päiväohjelmaan, vaikka opetussuunnitelmassa on velvoite ”uskonnolliseen ja katsomukselli- seen sitouttamattomuuteen”
- Kriisiavun ja henkisen tuen kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuol- lossa puutteellista.

KIRKOSTA EROAMINEN PALASI KORONAA EDELTÄVÄLLE TASOLLE

JORI MÄNTYSALO

S uuremmasta valtionkir- kosta erosi viime vuonna reilut 55 000 jäsentä. Mää- rä on vähän vähemmän kuin 2018-19 ja vähän enemmän kuin 2016-17. Sen sijaan 2020 eli ensimmäinen koro- navuosi jäi alle 50 tuhannen eron. Eroa- minen näyttää siis palanneen korona edeltävälle tasolle.

Eroajien iän, sukupuolen ja asuin- paikan suhteen ei nykyään tapahtunut olennaisia muutoksia. Mediaani-ikä nousi muutamalla kuukaudella, naisten osuus parilla prosenttiyksikön kymme- nyksellä ja helsinkiläisten osuus laski vä- hän. Tämä kuvannee lähinnä edellisten vuosien eroja: Kun miehiä on aiemmin eronnut enemmän, on nyt naisissa jäl- jellä enemmän vielä kirkkoon kuuluvia jotka voivat erota. Vastaava pätee kau- punki-maaseutu -jakoon, joskin muut- toliike tietysti sekoittaa sen analysointia.

Eroakirkosta-palvelun saamis- sa palautteissa uusi merkittävä ilmiö oli korona. Kun piispa **Laajasalo** kehotti ottamaan rokotteen ja tilaisuuksia peruttiin pandemian loiventamiseksi, palautelaatikoon tulvi viestejä joissa tämä kerrottiin eroamisen syyksi. Tätä ei näyttänyt hiljentävän se, että itse palvelun toisena perustajana suositte-

lin myös julkisesti rokotteen ottamista. Muut palautteet olivat entuudes- taan tuttua: uskonpuute ja kirkollis- vero, sekä kirkon suhtautuminen ho- moseksuaaleihin, joka monen eroajan mielestä oli liian konservatiivinen ja vähäisemmän määrän mielestä puo- lestaan liian liberaali.

Liittyneiden ja kastettujen selvit- täminen on vaikeampaa. Ensinnäkin joulukuussa syntyneitä kastetaan tam- mikuussa, ja se vääristää tilastoa jos syntyyvyys nousee tai laskee. Toiseksi kirkko tilastoi ”liittyneeksi” sellaisen pikkuvauvan, joka on ehditty ensin

merkitä väestötietojärjestelmään ilman pappia, ja heidän määränsä kasvoi kun kasteita lykättiin koronan vuoksi. Kol- manneksi emme tiedä miten moni kas- te koronan vuoksi jäi kokonaan väliin eikä vain siirtynyt tälle vuodelle.

Karkeana arviona sanoisin, että liit- tyneiden aikuisten määrä on vakaa, kas- tettujen osuus jatkoi tasaista laskua. Liit- tyneiden määrä lähti selvään kasvuun vuoden 2005 paikkeilla ja kasvu jatkui kymmenkunta vuotta. Määrä on nyt vakaa, ja kun kirkkoon kuulumattonia on koko ajan enemmän, liittyy siis heistä koko ajan suhteellisesti pienempi osuus.

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA VASTAAN KIRKKO

JORI MÄNTYSALO

Kirkollinen *Kotimaa*-lehti kertoi kirkon ja valtion suhteen mannerlaattojen järkeeseen. Asia näyttää kuitenkin hyvin pieneltä: Sanotaanko kirkkolaissa uskon perustuvan *Raamattuun*, vai sanotaanko aivan sama asia kirkkojärjestyksessä. Mistä siis on kyse?

Kirkkojärjestys?

Suomessa on kaksi valtionkirkkoa, luterilainen ja ortodoksinen. Niiden asema rinnastuu lähinnä valtioon ja kuntiin, ne ovat osa julkista sektoria. Muut uskontokunnat voivat halutessaan rekisteröityä uskonnolliseksi yhdyskunnaksi. Siitä seuraa joitakin etuoikeuksia, mutta pohjimmiltaan yhdyskunta rinnastuu yhdistykseen ja kuuluu käytännössä yksityiseen sektoriin.

Kirkon toimintaa säätelee ylipäinään kirkkolaki ja sen alapuolella kirkkojärjestys. Suhde on samantapainen kuin eduskunnan säätämisen lain ja hallituksen antaman asetuksen. Kirkkojärjestyksen on tarkoitus koskea kirkon sisäisiä asioita, kuten esimerkiksi kummien lukumäärää tai jumalanpalveluksen kellonaikaa. Kirkkolaissa on enemmän hallinnollisia säädöksiä, esimerkiksi kirkkovaltuuston koko.

Kirkkojärjestyksen säätää kirkko itse, ja se tavallaan rinnastuu yhdistyksen sääntöihin. Kirkkolain muutoksista sen sijaan kirkko tekee esityksen, jonka eduskunta sitten hyväksyy tai hylkää. Käytännössä aina hyväksyy – paitsi nyt.

Erottelu on vuodelta 1994, kun vanha laaja kirkkolaki jaettiin uuteen suppeampaan kirkkolakiin ja erilliseen kirkkojärjestykseen. Sitä ennen eduskunta suoraan päätti hyväksyykö esimerkiksi muutoksen siihen, kuka saa ehtoollista. Nykyään kirkkolakia käsiteltäessä saavat äänestää kaikki kansanedustajat, aiemmin vain kirkkoon kuuluvat.

Tunnustuspykälä

Kirkkolaki alkaa näin: ”Suomen evankelis-luterilainen kirkko tunnustaa sitä Raamattuun perustuvaa kristillistä uskoa, joka on lausuttu kolmessa vanhan kirkon uskontunnustuksessa sekä luterilaisissa tunnustuskirjoissa.”

Kukaan ei missään vaiheessa ole ehdottanut tämän muuttamista. Kyse on pelkästään pykälän paikasta.

Perustuslakivaliokunnan kanta

Kirkkolakia on muiden lakien tapaan muutettu usein, ja se on hieman sekava. Tämä oli tarkoitus korjata kirjoittamalla lain entinen sisältö kokonaan uuteen muotoon. Kirkko teki esityksen ja eduskunta sai sen käsiteltäväkseen. Myös perustuslakivaliokunta otti asiaan kantaa, ja totesi ehdotuksen olevan osittain perustuslain vastainen. Tässä ei ole sinänsä erikoista, hallituksen lakiesityksiä usein muutetaan hieman perustuslakivaliokunnan lausunnon vuoksi. Kirkkolakia kuitenkin eduskunta ei voi muokata, vain hyväksyä tai hylätä ehdotuksen.

Perustuslakivaliokunta esitti lieviä moitteita siitä, että edelleen kirkkolaki on liian laaja ja asioita tulisi siirtää kirkkojärjestykseen. Kuitenkin valiokunta totesi ”Lakiehdotuksen tarkoituksena ei sen perustelujen mukaan ole muuttaa kirkon aseman perusteita suhteessa valtioon”, eikä moiti tätä.

Kirkkolaki, yritys 2

Kirkkohallitus luonnosteli uuden esityksen, jossa ensinnäkin korjattiin perustuslakivaliokunnan kiistatta hylkäämät kohdat. Tällainen oli esimerkiksi eräs epätasallinen henkilötietojen käsittelyn sääntely. Mukisematta poistettiin myös se nykyinen outous, jonka mukaan tuomioistuimilla on velvollisuus ilmoittaa tuomiokapitulille papin saamasta rangaistuksesta.

Kirkkohallitus esitti tunnustuspykälän siirtoa kirkkojärjestykseen. Kirkolliskokouksen lakivaliokunta päätyi

melko tiukan äänestyksen jälkeen eri kannalle kuin kirkkohallitus. Kirkolliskokouksen täysistunnossa äänestettiin myös, äänin 57-49 – ja viiden tunnin keskustelun jälkeen – tunnustuspykälä palautettiin kirkkojärjestyksestä kirkkolain puolelle.

Miksi enemmistö jaksoi jauhaa näin teknisestä yksityiskohdasta? Muutoksella on jonkinlainen symbolinen vaikutus. Nykyisellään Suomessa on Raamattuun uskova organisaatio nimeltä Evankelis-luterilainen kirkko. Muutoksen jälkeen olisi ollut tuon niminen organisaatio, joka voisi teoriassa päättää uskovansa jatkossa Mormonin kirjaa.

Toteutuessaan muutos olisi osa jatkumoa, jossa symbolisia suhteita katkotaan. Esimerkiksi presidentti ei enää nimitä piispoja ja tuomiokapituli käyttää tavallista lippua eikä valtion viranomaisten leijonallippua. Itse pidän muutosta lähes näkymättömän pienenä askeleena oikeaan suuntaan.

Entä nyt?

Tätä kirjoitettaessa vuorossa on uusi kierros: asia etenee eduskunnalle ja taas mennään katsomaan mitä perustuslakivaliokunta tuumii.

Julkisoikeuden apulaisprofessori **Pauli Rautiainen** totesi viime kierroksella näin: ”[O]lisi hyvä laajemminkin pohtia, sopiiko kirkkolakiin kiinnittyvä evankelis-luterilaisen kirkon erityisasema enää 2000-luvun suomalaisen yhteiskuntaan. Olisiko aika aivan aidosti erottaa evankelis-luterilainen kirkko ja valtio toisistaan?” Vapaa-ajattelijoiden mielestä oikea aika kirkon ja valtion erolle olisi ollut jo paljon aiemmin.

Kuten edellä totesin, tätä pohdintaa ei kuitenkaan tulla käymään. Perustuslakivaliokunta näyttää hyväksyvän kahden valtionkirkon erityisaseman, vaikka ei hyväksykään sen laajentamista ja aavistuksenomaisesti suosittelie löyhentämään siteitä valtioon. Jonkinlaista merkitystä saattaa olla sillä, että uutisointi aiheesta saa useamman miettimään, onko nyt aika siirryä selvästi maalliseen valtioon.

LAPSIKASTE – KIRKON ELINEHTO

YKI RÄIKKÄLÄ

Suomen ev. lut. kirkon jäsenmäärä vuoden 2021 lopussa oli 3 689 998. Noin 66,5 prosenttia väestöstä.

Pudotusta edelliseen vuoteen oli 1,2 %-yksikköä. Kuluvan vuoden lopussa osuus lienee olevan noin 65 prosenttia. Tällä menolla menee vain muutama vuosi, kun jäsenmääräprosentti alkaa vitosella. Mikäli ei kovin kummia tapahdu, eikä taivas putoa niskaan, noin 10 vuodessa kirkon jäsenmäärä jää alle puoleen väestöstä.

Tämä on melkoinen kurimuskurssi kirkolle. Kirkollisvero on kuitenkin elinehto isolle ja raskaalle organisaatiolle. YT-neuvottelut, väen vähentäminen, lomautukset, kiinteän omaisuuden myynti ym. ovat kirkon arkea jo lähitulevaisuudessa. Monet seurakunnat

ovat jo joutuneetkin sopeuttamaan talouttaan.

Mutta siis, kun kirkon jäsenkato jatkuu tällaisena, on sen jäsenmäärä pian jo alle puolet Suomen väestöstä. Silloin kirkon julkisoikeudellinen asemaa on harkittava. Voiko julkisoikeudellinen yhteisö, joka edustaa vähemmistöä kansasta, pitää hallussaan hautausiomen monopolia, säätää oman lakinsa, pitää oikeuden verottaa ja järjestää valtiollisia jumalanpalveluksia? Voiko vähemmistökirkon edustamaa oppia pitää enää pakollisena oppiaineena peruskouluissa?

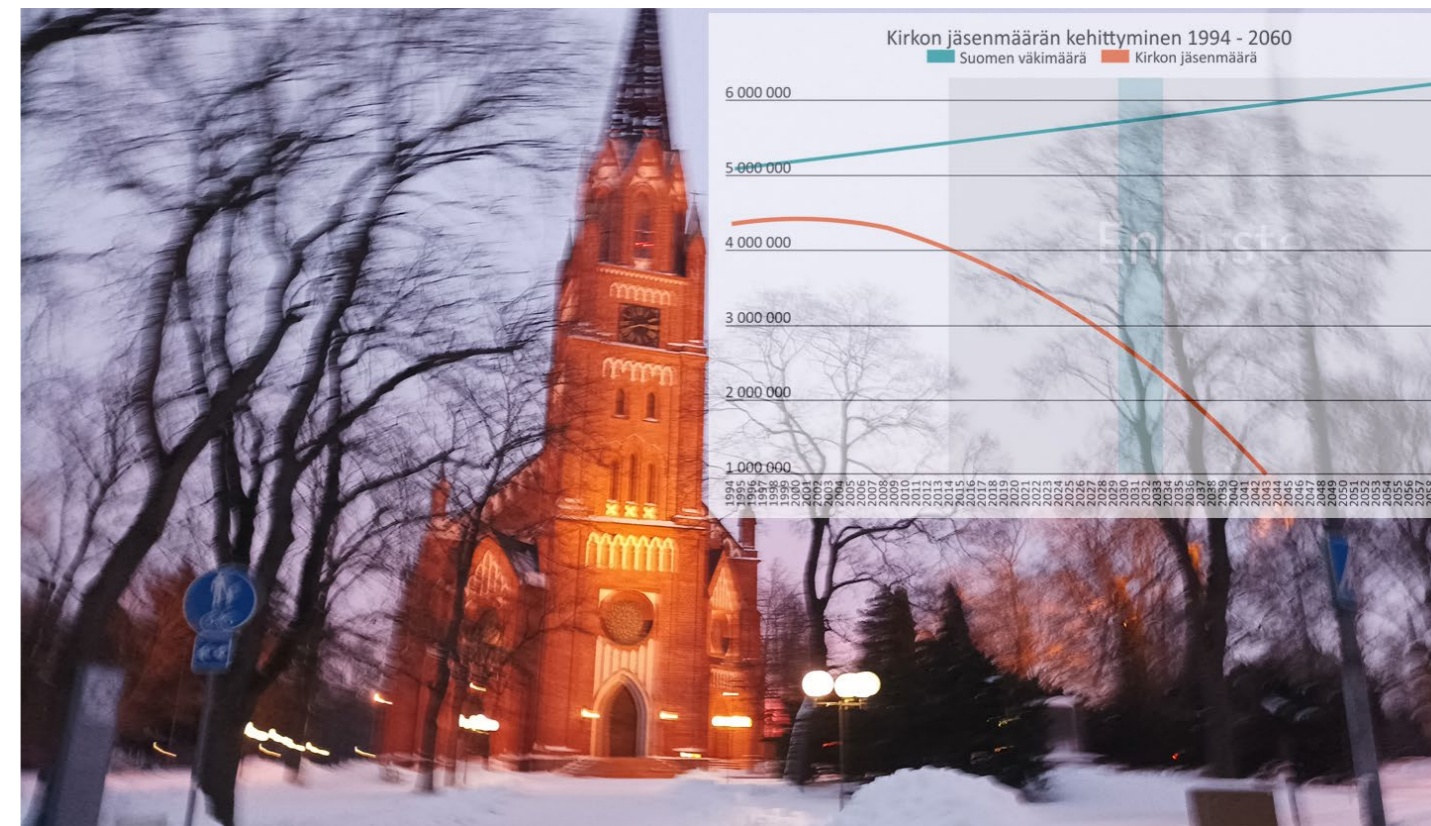
Kirkolla oli aikoinaan merkittävä rooli julkisen vallan edustajana ja eräänlaisena valtion haarakonttoriverkostona kouluopetuksen järjestämiseen ja väestökirjanpitoineen. Mutta nämä, kuten sosiaalityökin, on jo aikaa sitten kirkolta otettu maallisen regimentin hoidettaviksi. Mutta vallan riipeistään kirkko on pitänyt kiinni

niin paljon kuin suinkin on voinut.

Lapsikaste on yksi merkki kirkon hamuamasta vallasta. Valtaa ei ole ilman kannattajia. Ja rahaa. Lapsi liitetään seurakunnan jäseneksi aina kun tämä kastetaan. Aikaa myöten tästä tulee veronmaksaja kirkolle. Jos nuori syystä tai toisesta saa hyvät kuukausitulot ennen täysi-ikäisyyttä, saa maksaa kirkkoveroa, vaikka ei itse haluaisi, eivätkä vanhemmat ole kirjoittaneet lupapaperia. Ja kun suomalaisista suuri osa on edelleen tapaluterilaisia, ei kirkosta eroaminen ole etusijalla. Kirkon jäsenistöstä suurin osa onkin passiivisia kannattajia. Mutta jos postiluukusta tulisikin kerran vuodessa 200 – 350 euron jäsenmaksulappu riippuen tuloista ja kunnasta, ei eroamista kovin paljon mietittäisi. Siksi kirkko ei halua siirtyä kirkkoveron kanto-oikeudesta jäsenmaksuperiaatteeseen.

On muuten hienoa sekin, että pääomatuloista ei tarvitse kirkkoveroa

Yki Räikkälä

maksaa. Pieneläkeläiset ja työttömät joutuvat maksamaan samalla kun pakusti voivat pääomarikkaat nimellisine palkkatuloineen, jos niitäkään edes on, saavat olla rauhassa kirkolta. Kirkon yhteisöverokin on hienosti säädetty sikäli, että kaikki kirkkoon kuulumattomatkin sitä maksavat. Vaikka yrityksen kaikki omistajat ja työntekijät olisivat kivenkovia ateisteja tai eivät muuten kuuluisi kirkkoon, on firman maksettava kirkolle veroa.

Lapsikaste on moraalisesti väärin. Siinä rikotaan lapsen oikeuksia, koskemattomuutta sekä uskonnonvapautta, mitkä ovat myös perustuslakiin kirjatut. ”Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.” Yksilön tulee saada itse päättää siitä, kuuluuko uskonnolliseen yhteisöön vaiko ei, oli sitten aikuinen tai lapsi. Eihän poliittiseen puolueeseenkaan liitetä lapsia.

Ainakaan ilman, että nämä sitä erityisesti itse haluavat. Partioonkaan ei liitetä lapsia vauvoina.

Uskonoppinut ja pappi voi nyt sanoa, että kastaminen ilman kirkon jäseneksi ottamista ei ole teologisesti mahdollista, koska kasteessa ihminen liitetään kirkon jäseneksi. Jäseneksi ottamista ei siis voi erottaa kasteesta? Mutta missä Raamatussa näin on kerrottu? Kyse onkin aikaisten kirkkoisien säätämästä järjestyksestä. Kirkko on julkisoikeudellinen yhteisö ja siihen jäseneksi liittäminen on juridinen toimi. Tehköön kirkko omat teologiset mieltemänsä kasteesta ja sen hengellisestä merkityksestä, mutta viralliseksi jäseneksi liittyminen jätettäkään yksilön omaan harkintaan. Vaikka sitten itse halutessaan esim. 15-vuotiaana vanhempien suostumuksella, mutta muuten täysi-ikäisyyden saavutettuaan.

Tämähän ei tietty kirkolle käy. Selvitystila olisi pian edessä, vaikka ta-

loudellisilla seikoilla kirkko ei asian vastustamistaan perustelisi. Esille tuotaisiin vuosisataiset perinteet, hengellinen yhteys, kirkon suoma henkinen tuki ja apu elämän kriisitilanteissa, diakonia, laupeudentyö ja kaikkea muuta mahdollista. Kirkko ei taloudellisissa kysymyksissä suinkaan vetoa teologisiin argumentteihin tai hengellisiin arvoihin, vaan se haluaa näyttäytyä tärkeänä ja julkishallinnon kanssa tasaveroisena yhteiskunnallisenä toimijana.

Suomessa kirkko on valtionkirkko, vaikka kuinka sitä muuksi väittäisi. Sitä se käytännössä on, vaikka jäsenmäärä onkin sellaiseksi varsin pieni. Ruotsissa kirkko menetti asemansa valtionkirkkona vuonna 2000 ja tuolloin kirkkoon kuului vielä 82,9 % Ruotsin kansasta. Nyt, parisenkymmentä vuotta myöhemmin, kirkkoon kuuluu enää noin 56 % väestöstä.

VALTION ERO KIRKOSTA -KANSALAISALOITE

Demokratiapalvelut Hae Q

kansalaisaloite.fi Menu

Valtion ero kirkosta

1.3.2022

- Aloitteen vireillepano
- Kannatusilmoitusten keräys
- Kannatusilmoitusten tarkastus
- Lähetys eduskuntaan

ESA YLIKOSKI

Ryhmä kansalaisia on pannut vireille kansalaisaloitteen ”Valtion ero kirkosta”. Aloitteen vireille panijat esittäytyivät näin:

”Me aloitteen vastuhenkilöt olemme vain satunnaisia rivikansalaisia, joista kukaan ei ole aiemmin ollut minkään sortin aktiivi asian parissa. Kukaan meistä ei ole niin ikään minkään sortin influensseri, some- tai markkinointiguru, eikä meillä ole mitään sen suurempaa kampanjointia suunnitteilla. Kaikki apu aloitteen näkyvyyden eteen, jakamalla tietoa aloitteen olemassaolosta eteenpäin, on siis erittäin tervetullutta.”

Ensi kommenttien perusteella aloite on saamassa täyden kannatuksen myös

vapaa-ajattelijain keskuudessa. Siinä esitetään valtiokirkkojen lainsäädännöllisen erityisaseman purkamista ja niiden muuttamista tavallisiksi uskonnollisiksi yhdyskunniksi. Perusteluissa viitataan ihmisten tasa-arvoisuuteen, eurooppalaisiin arvoihin, kirkon käytännölliseen asemaan, uskonnolliseen itsemääräämisoikeuteen sekä tieteellisyteen ja sekularismiin.

Varsinainen osoite kansalaisaloitepalvelussa on osoitteessa

www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/9926

Aloite löytyy myös osoitteella

valtioneerokirkosta.fi
sekä lyhytosoitteella
ki.gy/k

ET-KANSALAISALOITE JÄI TAVOITTEESTAAN

Oliko se silti epäonnistuminen?

RIKU SALMINEN
PUHEENJOHTAJA
TAMPEREEN VAPAA-AJATTELIJAT RY
KUVAT: @KUVAILLEVA,
TIINA SALMINEN

Kansalaisaktivismi... Aika pelottava sana, mieleen tulee megafoneja, iskulauseiden toistamista nyrkki pystyssä ja banderollien kantamista. Ei todellakaan minulle sopivaa toimintaa. Tällaisia ajatuksia mielessäni pyöri, kun Tampereella ehdotettiin aktiivista katukampanjointia ja allekirjoitusten keräämistä ET-kansalaisaloitteeseen.

Olen ollut aktiivinen vapaa-ajattelijana jo toistakymmentä vuotta, mutta en ole aikaisemmin ollut mukana aktiviteetissa, jossa jalkaudutaan torille teltan kanssa ja pyydetään ihmisiä ottamaan kantaa.

Tällä kertaa kuitenkin koin kansalaisaloitteen niin tärkeäksi, että olin valmis poistumaan mukavuusalueeltani.

Olin varautunut opponoimaan uskonnollisia fanaatikkoja vastaan, ja jopa harjoittelin muutamia vastineita valmiiksi. Tämä oli kuitenkin turhaa. Ehdoton enemmistö kaikista kojullamme käyneistä oli tavallisia suomalaisia ihmisiä, jotka joko olivat jo tietoisia tästä aloitteesta tai ainakin siitä lainsäädännöllisestä epäkohdasta, joka aloitteen on synnyttänyt. Osa hakeutui teltallemme aluksi vain kysymään, mistä on kyse, ja kun he saivat kuulla, että kirkon jäseniltä on lailla estetty elämäkatsomustiedon opiskelu, he olivat ihmeissään ja jotkut suorastaan pöyristyneitä siitä, että Suomessa voi vielä 2020-luvulla olla voimassa tuollainen laki.

Tottakai joukkoon mahtui myös muutama uskonnollinen kiihkoilija, mutta niinä kolmena päivänä, jotka

vietin Tampereella ja Helsingissä, näitä sattui minun kohdalleni vain kolme ja vain yksi heistä käyttäytyi niin hyökkäävästi, että pyysimme häntä kohteli-aasti poistumaan.

Toinen pelkoni, joka koski kansalaisaktivismia yleisesti, haihtui sekin ensimmäisten tuntien aikana. Vaikka telttaamme kiinnitetyissä banderolleissa ei mainittukaan Vapaa-ajattelijoihin, osasi kuitenkin aika moni päätellä taustamme, ja ilahduttavaa oli kuulla kuinka moni piti vapaa-ajattelijoiden tekemää työtä tärkeänä! Tosin pitää mainita sekin, että kaikki kampanjointiin osallistuneet eivät olleet vapaa-ajattelijoihin, vaan porukassa oli mukana myös muita Uskontokuntiin kuulumattomat vanhemmat -Facebook-ryhmän jäseniä, ainakin Tampereella ja Helsingissä.

Katukampanjapäivää suunniteltiin Helsinkiin, Tampereelle, Jyväskylään, Turkuun ja Lahteen. Näistä Lahti pe-

SUOMI YK:N IHMISOIKEUSNEUVOSTON MÄÄRÄAIKAISTARKASTELUUN

YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) neljäs määräaikaistarkastelu toteutetaan Suomen osalta vuonna 2022. Kansalaisjärjestöt voivat maaliskuun loppuun mennessä lähettää lausuntonsa (englanniksi) oman maansa ihmisoikeustilanteesta.

Vapaa-ajattelijain liitto ja suomen Humanistiliitto ovat aikeissa jättää yhteinen lausunto YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistoon, joka laatii koosteen järjestöjen lausunnoista sekä

muiden ihmisoikeuselinten aiemmin antamista lausumista. Kooste lähetetään Suomelle, joka samaan aikaan laatii omaa raporttiaan Suomen ihmisoikeustilanteesta (noin 20 sivua).

Kansalaisjärjestöt voivat myöhemmin antaa myös Suomessa lausuntonsa (suomeksi) ulkoministeriön Oikeuspalvelun & Poliittisen osaston (OIK 40, POL 40) valmistelemasta raporttiluonnoksesta. Suomen varsinainen määräaikaistarkastelu tapahtuu UPR-ryhmän kokouksessa marraskuussa 2022.

MINISTERI AKI LINDÉN ANTOI VIRKA- JA TUOMARINVAKUUTUKSEN

Toisin kuin Ylen tv-uutisissa 4.2. kerrottiin, Aki Lindén ei antanut virka- ja tuomarinvallaa, vaan hän antoi virka- ja tuomarinvakuutuksen. Tuomarin valaa ei enää edes ole olemassa (samoin kuin ei ole todistajan valaakaan).

Edelleen ministerien ja korkeiden virkamiesten on pakko valita virkavalan/virkavakuutuksen - Raamatun/Suomen lain - välillä. Esimerkiksi oikeuskansleri ja Vapaa-ajattelijain liitto ovat olleet sitä mieltä, että olisi parempi olla yksi uskonnollisesti neutraali juhlallisen velvoittautumisen muoto. Niinhän onkin tasavallan presidentin ja eduskunnan puhemiehen tehtävään ryhtyessä.

Aki Lindén siis valitsi virkavakuutuksen. Hänen ei tarvinnut vaihtaa Suomen lakia Raamattuun niin kuin tapahtui taannoin joidenkin ministerien kohdalla, kun ne pitivät Raamattua parempana lähtökohtana ministerin hommaan kuin Suomen lakia.

Valitettavaa, että uutistoimittajat vetävät ”vanhasta muistista” uskonnollisen valan esiin vastoin tapahtunutta tosiasiaa ja valtioneuvoston tiedotteen tekstiä.

LAPSIASIAVALTUUTETUN KERTOMUS OHITTAA USKONNOTTOMIEN SYRJINNÄN

Valittavasti Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022 ei tunnista eikä raportoi ollenkaan niihin varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja II asteella ilmeneviin uskonnon ja katsomuksen vapauden ja yhdenvertaisuuden ongelmiin. Näitä ongelmia on tuotu esiin muun muassa Vapaa-ajattelijain koulutyöryhmän kyselyssä sekä uskontokuntaan kuulumattomien vanhempien fb-foorumilla runsaasti, ja niitä on myös saatettu laillisuusvalvojen ja erityisvaltuutettujen tietoon. https://vapaa-ajattelijat.fi/.../koulukyselysta-aihetta...

Tällä kertaa kertomuksessa ei vuoden 2018 kertomuksen tapaa mainita, että elämäntutkimustiedon opiskelun kielto kirkon jäseniltä perusopetuksessa ja lukiossa loukkaa yhdenvertaisuutta ja on lapsen oikeuksien sopimuksen 2. artiklan vastainen.

ruuntui pandemiarajoitusten vuoksi, mutta muut saatiin järjestettyä, Tampereella jopa kaksi kertaa. Yhteensä näinä viitenä kampanjapäivänä kerättiin noin tuhat allekirjoitusta, eli pari sataa päivässä. Lisäksi näkyvillä olo varmasti lisäsi myös kansalaisaloite.fi-palvelun käyttöä, sillä kampanjapäivillä näkyi yleensä pieni piikki myös nettipalvelussa.

Yhteensä aloite sai noin 30 000 allekirjoitusta. Valitettavasti se ei riittänyt eduskunnan käsittelyyn pääsemiseksi, johon vaaditaan 50 000 allekirjoitusta. Katukampanjoiminnin lisäksi aloitetta mainostettiin Facebookissa ja aktiivit pitivät asiaa esillä kaikissa mahdollisissa välineissä, mukaan lukien suurten lehtien mielipidepalstat. Lisäksi Tampereen ratikassa pyöri mainosvideo ja pääkaupunkiseudulla kehoitettiin mainostusta ilmaisjakelulehdissä.

Lähetimme myös suoraan eri medioiden toimituksiin lehdistötiedotteita, mutta vain muutama juttu julkaistiin. Osittain synnä lienee sekin,

että kaikissa medioissa oli pääroolissa koronaviruspandemia, eikä sen vuoksi oikein mikään muu aihe tuntunut ylittävän uutiskynnystä.

Vaikka tavoite jäi tällä kertaa saavuttamatta, olen silti sitä mieltä, että tämä kannatti. Tampereelaisten iskujoukko oppi paljon toritapahtuman järjestämisestä. Hankimme muun muassa teltan, taitettavan pöydän ja pari tuolia, jotka tosin tällä hetkellä odottavat noutoa Jyväskylässä, jonne ne epähuomiossa jäivät Tampereen kuormasta, kun kampanjapäivän väsyttämät aktivistit pakkasivat autoaan. Lisäksi tiedämme nyt, millaisia lupia vaaditaan ja mihin paikkoihin eri kaupungeissa yleensäkin pääsee teltan kanssa kampanjoimaan.

Tästä kaikesta kokemuksesta viisastuneina olemme ainakin Tampereella jo kehittämässä uusia ”attentaatteja”, tällä kertaa vapaa-ajattelijuuden markkinoinnin ympärille. Esimerkiksi Tampereen Koskipuisto on suosittu kesäinen piknikpaikka, jonne pystytettävä teltta

herättää varmasti huomiota. Nyt kun olemme oppineet, että tavallinen ”kaduntallaaja” ei suhtaudu vapaa-ajattelijuuteen pääsääntöisesti juuri mitenkään, uskallamme varmasti ottaa asiaksemme kertoa tamperelaisille, mitä Vapaa-ajattelijat tekevät, ja mahdollisesti pystymme jopa kasvattamaan jäsenmääräämme.

Ajatuksissamme on erilaisten humorististen tempausten kautta antaa ihmisille ajattelun aihetta. Tuntuu siltä, että suomalaiset voisivat alkaa olla valmiita kuuntelemaan, miksi kirkon ja valtion ero pitäisi saattaa vihdoin loppuun ja uskonnolliset seremoniat riisua julkisen vallan toiminnasta.

Kunhan tämä lumina maisema tästä muuttuu loskan kautta vihreäksi, niin tamperelainen iskuryhmä on valmiina. Kun tapahtuma on suunniteltu huolella, se on sekä järjestäjille että kohdeyleisölle mukava ja mieleenpainuva tilaisuus. Suosittelen osallistumista tämän kaltaiseen kansalaisaktivismiin kaikille vapaa-ajattelijoilta!

Kuolinilmoituksissa käytettävät merkit ja kuvat

VAIN RISTI TARJOLLA KUOLINILMOITUKSIIN TURUN SANOMIEN NETISSÄ

Turun Sanomilla on käytössä kuolinilmoitusten laittamiseen netissä hyvin alkeellinen ohjelma, joka sallii kuvioksi vain ristin. Lehdellä kyllä on tiskin alla muitakin kuvioita, mutta nettisivuilla ja muuallakaan ei niistä mainita mitään. Jonkin vaihtoehdoisen kuvan kuitenkin voi pyytää liittämään ilmoitukseen, kun käy tai jos osaa soittaa tai laittaa sähköpostia kuvatoiveesta.

Vapaa-ajattelijaille tuli Turusta viestiä tästä epäkohdasta. Lehden asiakaspalvelusta luvattiin puhelinsoiton jälkeen laittaa kehittämis ehdotusta

asiasta vastaaville tahoille. Saimme myös lehden kuolinilmoituksissa käytettävät kuvat, joiden joukossa oli myös Vapaa-ajattelijain liekkimalja sekä ”Siviilirekisterin” tähkä. On myös kahden tähkän kuva, linnut, kalla, auringonlasku, purjevene ja vieläpä soutuvenekin.

Vielä on tekemistä maallistumiskehityksen edistämisessä ja uskonnottomien normaaliin palvelujen aikaansaamisessa hautausmaahan liittyen. Juuri kuolemantapauksen jälkeen lähiomaiset eivät kaipaa mitään ylimääräistä kiusaa hautajaisjärjestelyihin ja vainajan muistamiseen.

YLEISESITE JULKAISTU

Vapaa-ajattelijain liitto on julkaissut itsestään yleisesitteen. Nelisivuinen A5-kokoa oleva painotuote on saatavissa paitsi suomeksi myös englannin kielellä.

Yhdistykset ja yksityishenkilöt voivat tilata esitettä liitosta jakoon makutta.

Esite on julkaistu myös netissä, josta sen voi tulostaa, osoitteessa vapaa-ajattelijat.fi/media.

Esite on myös oppilaitoksille materiaalipalveluja tarjoavan SubjectAidin tarjonnassa. Siltä sitä oli tilattu helmikuun aikana 450 kappaletta.

USKONNOTTOMUUS NÄKY HEIKOSTI USKONNON OPPIKIRJOISSA

RISTO PUUMALAINEN

Opetushallitus antoi vuonna 2014 määräyksen uusista opetussuunnitelman perusteista peruskouluun. Siinä määriteltiin tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus perusopetuksen yhteiskunnalliseksi tehtäväksi. Määräyksessä annettiin perusteet myös kaikille oppiaineille.

Luin opetussuunnitelman perusteita, erityisesti uskontoa, ja suomalaisille lapsille kirjoitettuja uskontokirjoja. Asia kiinnosti minua, koska uskontoa sanotaan nykyään katsomusaineksi ja opetussuunnitelman perusteiden mukaan uskonnon tunnilla pitää opettaa myös muita katsomuksia, uskonnottomuuttakin. Se on Opetushallituksen

määräys. Paljonhan sitä määrätään, mutta miten totellaan ja miten valvotaan. Oppikirjojen tekijät eivät ole suoraan viranomaisten määrättävissä, mutta hyvään liiketoimintatapaan kuuluneen asiakkaan toiveiden huomioinen.

Minua kiinnosti toteuttavatko peruskoulun ja lukion uskonnon oppikirjat annetun yhteiskunnallisen tehtävän. Kuinka paljon niissä käsitellään uskonnottomuutta?

Alakoulun kirjat

Vuosiluokille 1-2 Opetushallitus määrää oppiaineen tehtäväksi antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

Otavan uskonnon oppikirjassa, *Sydän 1*:ssä, mainitaan nimijuhla ja

elämänkatsomustieto, mutta ei muuta uskonnottomuudesta. Toisen luokan kirjassa on tieteestä yksi lause, mutta kristinuskosta kolme jaksoa. Uskonnottomuudesta ei ole sanaakaan. Sanoma Pro:n kirjassa *Aarre 1* uskonnottomuutta tai erilaisia katsomuksia ei mainita lainkaan. Toisen luokan kirjassa on uskonnottomuudesta kaksi lausetta. "Maailmassa on myös paljon ihmisiä, jotka eivät kuulu mihinkään uskontoon. Heitä kutsutaan uskonnottomiksi."

Luokilla 3-6 tehtävänä on tutustuttaa oppilas uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Opetuksen sisältöjä ovat kristinuskko, muut uskonnot ja uskonnottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa.

Otavan *Sydän*-kirjoista kolmas se liittää uskonnonvapauden kahdella lau-

seella. *Tosiasia ja mielipide* -kappaleesta saa vaikutelman, että ne ovat samanarvoiset. Omatunto esitellään asiallisesti, uskonnosta riippumattomaksi ihmisen yleisominaisuudeksi. Neljännen kirjan sisällössä on hiukan katsomuksellisia näkökulmia ja viisauksia.

Viidennessä kirjassa katsomusperinteitä ja uskonnottomuutta käsitellään minimaalisesti.

Kuudes kirja paljastaa toisen kappaleen kuvaajassa uskonnottomia olevan 15 % maailman ihmisistä ja kolmannessa kappaleessa mainitaan katsomusdialogi, jossa myös uskonnottomuus otetaan huomioon. Kappaleessa kymmenen tunnustetaan hyvin luonnollinen moraalilaki, joka on riippumaton maailmankatsomuksesta. Kappaleessa 22 kerrotaan, että Suomessa joka neljäs ihminen ei kuulu mihinkään uskontoon.

Sanoma Pro:n kirjasarja *Aarre* toteuttaa tehtävän seuraavasti:

Kolmas kirja käsittelee kahdeksan jakson verran kristinuskkoa ja kolmessa jaksossa yleistä etiikkaa, mutta ei sanaakaan uskonnottomuudesta. Neljännen kirjan 33 kappaleesta vain yksi on uskonnottomuudesta. Kappaleessa on virheellisesti kirjoitettuna, että vanhemmat päättävät, opiskeleeko heidän lapsensa koulussa elämänkatsomustietoa vai luterilaista uskontoa. Todellisuudessa luterilaisilla vanhemmilla ei ole valinnan vapautta tuossa asiassa.

Viidennessä kirjassa uskonnottomuutta ei ole lainkaan. Kriittisyyttä on *Taikausko*-kappaleessa. Sen kriittisyyden voi joku oppilas ymmärtää koskevan kaikkia uskontoja. Kuudes kirja käsittelee uskonnottomuutta yhdessä kappaleessa. Siinä kerrotaan, että joka neljäs suomalainen ei kuulu mihinkään uskontokuntaan.

Yläkoulun kirjat

Vuosiluokille 7-9 Opetushallitus määrää, että oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Ope-

tuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena.

Otavan ensimmäinen *Kaiku*-kirja käsittelee uskontojen maailmaa. Siinä on kokonainen luku luonnonuskonnoille, buddhalaisuudelle, Kiinan uskonnoille ja Japanin uskonnoille, mutta vain yksi kappale uskonnottomuudesta. Senkin tekstissä on iso osa uskonnollisuudesta.

Kappaleessa 2 on maininta uskontokriittistä ja uskonnonvapaudesta, mutta molemmista kirjoitetaan yhteensä vain sivun verran. Kappaleessa kerrotaan uskonnottomia maailmankatsomuksia olevan monenlaisia, mutta ainuttakaan niistä ei edes nimetä.

Kappale 37 on otsikoitu "Maallistuminen ja uskonnottomuus", mutta maallistumisen sekaan on kirjoitettu useita uskonnollisuutta koskevia asioita. Teksti ei pysy asiassa, sillä sieltä löytyy esimerkiksi seuraava lause: "Suurten maailmanuskontojen, kuten kristinuskon ja islamin, asema vahvistuu edelleen monissa maissa, ja uskonto on keskeinen osa ihmisten arkipäivää suurimmassa osassa maailmaa."

Toinen *Kaiku*-kirja kertoo kristinuskosta maailmassa. Niinpä uskonnottomuudesta on vain neljä lausetta kappaleessa "Monien katsomusten Suomi". Kappaleen teksti ei pysy uskonon aiheessa, vaan käsittelee pääosin uskonnollisuutta.

Kolmas *Kaiku*-kirja keskittyy hyvän elämän pohdintaan. Pohdinta onkin moniäänistä. Moraalia ja etiikkaa käsitellään useasta näkökulmasta jopa kriittisesti, mutta katsomukset, uskonnottomuus on jätetty pois. Kolmannen jakson otsikossa katsomukset on kyllä mainittu, mutta sisältö on enimmäkseen muutamien uskontojen etiikkaa esittelevää.

Sanoma Pro:n uskontokirja 7-9 luokille on nimeltään *Lipas*. Sivun seitsemän kuvaajassa uskonnottomat ja ateistit on mainittu. Ateismista on

myös yksi lause sivulla 14 ja sanastossa on uskonnottomuuteen liittyviä sanoja. Oppilas ei siis saa tietoa uskonnottomista katsomuksista, vaikka niiden kannattajamäärä ilmoitetaan.

Lisäksi kirjan sisällössä on seuraavia virheellisiä väittämiä tai puutteita.

Sivu 8: sellaista ihmisyyhteisöä ei ole koskaan tavattu, jolla ei olisi jonkinlaista uskontoa.

Sivu 108: katsomus ja katsomusdialogi puuttuvat

Sivu 109: kultainen sääntö on omittu vain kristinuskoon kuuluvaksi

Sivu 115: toivo on myös omittu vain yhden uskonnon arvoksi

Sivu 116: uskonnottomuus puuttuu

Lukion kirjat

Lukion opetussuunnitelman perusteissa Opetushallitus määrää oppiaineen tehtäväksi tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa pehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen.

Pakollisia kursseja on kaksi. Ensimmäinen on nimeltään "Uskonto ilmiönä". Keskeisiä sisältöjä ovat uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde, Maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena.

Sanoma Pro:n kirjassa *Verso 1* uskonnonvapautta, uskonnottomuutta ja uskonnon ja tieteen suhdetta on käsitelty kahdessa jaksossa kuudesta. Kappaleessa kaksi on jopa mainittu uskonnon uhri -käsite. Se löytyy myös sanastosta.

Kappale kolme keskittyy katsomusten moninaisuuden usean sivun verran. Teksti on neutraalia ja asiallista, mutta kaikki kuvat eivät kuulu kyseiseen kappaleeseen, koska niissä on uskonnollisuutta eikä katsomuksellisuutta. Kappale viisi on myös kirjoitettu neutraalisti ja suhteellisen

37. Maallistuminen ja uskonnottomuus

Maallistuminen muuttaa uskonnollisuutta

Viimeisen sadan vuoden aikana maailma on muuttunut paljon. Tämä on vaikuttanut myös uskontojen asemaan. Suurten maailmanuskontojen, kuten kristinuskon ja islamin, asema vahvistuu edelleen monissa maissa, ja uskonto on keskeinen osa ihmisten arkipäivää suurimmassa osassa maailmaa. Pohjois-Amerikassa ja varsinkin Euroopassa uskonnon merkitys valtioiden ja ihmisten elämässä on sen sijaan vähentynyt. Uskonnon merkityksen vähenemistä kutsutaan maallistumiseksi eli sekularisaatioksi. Vaikka Suomessakin uskonnollisten liikkeiden määrä on lisääntynyt, samaan aikaan

Viime vuosina Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenmäärä on laskenut merkittävästi. Samalla muut uskonnolliset yhdyskunnat eivät ole saaneet suurta määrää uusia jäseniä. Uskonnon merkitys on siis vähentynyt. Kyse on silti muustakin: nykyään uskonto koetaan yksityisasiaksi eikä uskonnollisiin yhdyskuntiin haluta sitoutua.

Monilla ihmisillä on silti tarve pohtia hengellisiä kysymyksiä ja löytää niihin vastauksia. Nykyajan uskonnollisuutta voi verrata tavarataloon: ihmiset valitsevat itselleen sopivia käsityksiä ja ihanteita ja vaihtelevat niitä. Aiemmin uskonto oli yhteisön asia ja

Uskonnonvapaus ja alaikäiset
Uskonnonvapaus koskee myös alaikäisiä. Vanhemmat tosin päättävät, minkä uskonnollisen ryhmän jäseniä heidän lap-

Uskonottomuus loistaa poissaolollaan uskontojen ja katsomusten vuorovaikutusta oppikirjoissa käsiteltäessä.

laajasti. Näin ollen Verso 1 lisää jonkin verran laaja-alaista yleissivistystä uskonnottomuudesta ja uskonnon ja tieteen suhteesta.

Otavan Lumo 1:ssä uskonnonvapausta, uskonottomuutta ja uskonnon ja tieteen suhdetta on käsitelty minimaalisesti. Suurin osa kirjan sisällöstä on Lähi-idän uskonnoista. Maailman uskontotilannetta selkeyttävässä kuvaajassa uskontokuntiin kuulumattomien määrä tulee kyllä selväksi, mutta maallistumista käsittelevään kappaleeseen on kirjoitettu myös uskonnollisuutta. Kirja ei siis lisää laaja-alaista yleissivistystä katsomuksista.

Toinen pakollinen uskonnon kurssi on ”Maailmanlaajuinen kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa.

Otavan Lumo 2 kuvaa kristinuskon moninaisuutta ja hajanaisuutta, mutta vuorovaikutuksen kuvaaminen ympäröivän kulttuurin kanssa on vähäistä. Katsomusdialogi mainitaan vain sanastossa ja sivulla 213 yhdessä lauseessa. Sivulla 214 on kuitenkin seuraava lause:

”Katsomusten dialogin merkitys kasvaa yhteiskuntien moniarvoistumisen ja maailman muutosten myötä.”

Sanoma Pro:n Verso 2 sisältää tietoja kristinuskon vuorovaikutuksesta

ympäröivän kulttuurin kanssa, vaikkakin tiedot vuorovaikutuksesta katsomusten kanssa jäävät minimaalisiksi. Jakso 5 on otsikoitu ”Katsomusten vuoropuhelu”, mutta tekstit keskittyvät uskontodialogiin.

Yleisarvio kirjoista

Kokonaiskuvani on, että lukemani peruskoulun ja lukion uskonnon oppikirjat eivät käsittele uskontoja ja katsomuksia tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti eikä oikeudenmukaisesti, sillä uskonnottomuudesta opetetaan vain minimaalinen tietomäärä. Niin siitä huolimatta, että kirjoissa uskonnottomien määrän todetaan olevan isomman kuin monen opetetun uskonnon. Uskonottomuus on nykyään Suomessa ja Euroopassa merkittävä katsomuksellinen suuntaus.

OPH toimii itsekkin perusopetuksen yhteiskunnallisen tehtävän unohtaen, sillä lukion opetussuunnitelman perusteissa uskonnottomuus on jätetty lähes mainitsematta. Sen sijaan kokonainen pakollinen opintokurssi on otsikoitu ”Maailmanlaajuinen kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa”, vaikka kristinuskon jäseniä on vain kolmannes maailman väestöstä. Tuo kurssi on kuin monikansallisen konsernin toimintakatsaus ja mainos. Se ei toteuta perusopetuksen yhteiskunnallista tehtävää.

Katsomusdialogi on tärkeää, sillä meillä ihmisillä on paljon yhteistä uskonnoista ja uskonnottomuuksista riippumatta. Katsomusdialogi on mahdollista vasta sitten, kun katsomukset otetaan laajemmin mukaan myös oppisisältöihin ja oppikirjoihin. Katsomusdialogi on määritelty yhdessä lukion kirjan sanastossa: katsomusten välinen vuoropuhelu, jossa on mukana myös uskonnottomia maailmankatsomuksia.

Muutos on kuitenkin menossa avarakatseisempaan suuntaan. Se on nähtävissä selkeästi luettaessa Otavan uskontokirjoja Tähti 1-6. Ne on tehty ennen nykyisiä opetussuunnitelman perusteita ja niiden sisältö on käytännössä yhden uskonnon julistamista. Kirjasarja jopa päättyy ”Pohjalaiseen uskontunnustukseen”.

Keskustelu tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta jatkuu myös peruskoulussa.

Lähteet

Opetushallituksen määräys 22.12.2014 (104/011): Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet
Opetushallituksen määräykset ja ohjeet 2019:2a: Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019
Otavan oppikirjat Tähti 1-6, Sydän 1-6, Kaiku 1-3 ja Lumo 1-3
Sanoma Pro:n oppikirjat Aarre 1-6, Lipas ja Verso 1-2

”USKONNON OPETUS KOULUISSA JOHTAA HARHAPOLUILLE”

ESA YLIKOSKI

L uonnontieteiden opettaja Janne Lampolahden räväkkä kirjoitus Satakunnan Kansassa (5.2.) herätti Porissa keskustelun uskonnonopetuksen asemasta koulussa. Painetussa lehdessä keskustelu tosin lopetettiin kesken kaiken. Tässä keskustelua viritänyt avaus: ”Tunnustuksellinen uskonnonopetus on lopetettava Suomen kouluissa. Yhden uskontokunnan yhden suuntauksen uskonnollisten käsitysten opettaminen nuorisolle ei voi edes historiallisista syistä olla julkisen koululaitoksen tehtävä monikulttuurisessa yhteiskunnassa.”
”Uskonolliset yhteisöt hoitakot itse uskonnon opetuksen.”
”Minua huolestuttaa tunnustuksel-

lisen uskonnonopetuksen turmiolliset vaikutukset nuorten maailmankuvaan. Koulun fysiikan tunnilla kerrotaan, kuinka atomi halkeaa ja tuottaa lampuun valkeaa, ja biologian tunnilla perehdytään kasvinjalostuksen ja solutason geenimanipulaation mahdollisuuksiin. Tieteen saavutukset perustuvat tieteelliseen maailmankuvaan, jossa faktoja esitetään vasta sitten, kun niille on löydetty todisteita. Vain faktojen pohjalta luodaan ennustavia teorioita, jotka taas mahdollistavat uudet oivallukset.

Mutta sitten välitunnin jälkeen uskonnon tunnilla kerrotaan, että on myös käsityksiä ja harhauksia, joille ei voida esittää minkäänlaisia todisteita, vaan ne perustuvat pelkkiin luulemuksiin ja otaksumiin. Todella ristiriitaista: ensiksi opetetaan, että koko oppiaine perustuu faktoihin, tieteeseen. Sitten esitetään, Herra paratkoon, vaihtoeh-

toinen, pelkkään luuloon perustuva näkemys, joka toisinaan sulkee täysin pois tieteellisen selityksen.”

Kirjoitus löytyy: www.satakunnankansa.fi/lukijalta/ -palstalta tai sitten hakusanoilla ”Uskonnon opetus kouluissa johtaa harhapoluille”.

Myös Vapaa-ajattelijain liiton perustavoitteena on uskonnon opetuksen lopettaminen kouluissa. Tällä hetkellä sitä tavoitetta voidaan käytännössä parhaiten edistää oppilas oppilaalta, vahvistamalla elämänkatsomustiedon asemaa ja oppilasmäärää.

Uskonnon oppituntien lisäksi lasten ja nuorten maailmankuvan kannalta ristiriitaista on myös evankelis-luterilaisten jumalanpalvelusten ja hartauksien ympäröivä ohjelma, vaikka opetussuunnitelman mukaan toiminnan pitäisi olla uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton.

SURUADDRESSIT ONNITTELUADDRESSIT

YKSITYISILLE 15 EUROA JA POSTIMAKSU

VAPAA-AJATTELIJAYHDISTYKSILLE MYYNTIIN
POSTIMAKSUJEN HINNALLA.

TILAUKSET:

KOTKAN VAPAA-AJATTELIJAT/ ULLA-MAIJA EEROLA,
PUH. 0440 183 966
ULLAMAIAJEEROLA@HOTMAIL.COM
TAI KOTKA@VAPAA-AJATTELIJAT.FI

Kansanedustaja Veronika Honkasalo: "OPPILAIDEN USKONNONVAPAAUS TULEE TURVATA"

RISTO K. JÄRVINEN

Vapaa Ajatteliija haastatteli kansanedustaja, sivistysvaliokunnan jäsen ja perustuslakivaliokunnan varajäsen, Helsingin kaupunginvaltuutettu Veronika Honkasaloa (vas.) sähköpostitse maaliskuun alussa.

Honkasalo oli ottanut joulukuussa kantaa (veronikahonkasalo.fi/blogi) perustuslakivaliokunnan mietintöön eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 2019. Apulaisoikeusasiamies oli ratkaisussaan katsonut koulun menetelleen lainvastaisesti järjestämällä joulujuhlan uskonnollisena tilaisuutena. Menettely oli voinut loukata oppilaiden uskonnon ja oman tunnon vapautta ja oikeutta osallistua yhdenvertaisesti koulun joulujuhlaan. Kyse on kaikille oppilaille yhteisestä opetukseen kuuluvasta juhlasta, joka on järjestettävä siten, että kaikki oppilaat voivat siihen osallistua vakaumuksesta riippumatta.

Apulaisoikeusasiamies piti oppilaiden yhdenvertaisuuden, uskonnonvapauden sekä julkiselta vallalta uskontojen ja vakaumusten suhteen edellytettävän neutraaliuden ja tasa-puolisuuden näkökulmasta lähtökohdaisesti ongelmallisena koulun lukukauden päättäjisjuhlan järjestämistä kirkkosalissa. Perustuslakivaliokunta

kuitenkin katsoi mietinnössään, että juhlan järjestäminen kirkossa ei sellaisenaan tee tilaisuudesta uskonnollista, eikä sen sisällöstä uskonnon harjoittamista, vaikka kirkkotilan tai muun uskonnollisen tilan käyttöä juhlaa järjestettäessä voida pitää lähtökohtaisesti perustuslain vastaisena.

"Suomalaisen koulun tehtävänä ei ole järjestää oppilaiden yhteisiä, perinteisiä juhlia sen enempää moskeijassa, synagogassa kuin kirkossa, vaikka näille nyt perustuslakivaliokunnan hyväksyntä onkin", Honkasalo kirjoitti.

Astuminen ylimpien laillisuusvalvojen tontille ongelmallista

Vapaa Ajatteliija kysyi Honkasalolta, miten tällaiseen hyväksyntään päädyttiin.

"Eduskunnan oikeusasiamies antaa vuosittain eduskunnalle kertomuksen toiminnastaan ja valvonnassa esiin tulleista ongelmista. Eduskunnan valiokunnilla on tapana kiinnittää kertomuksen valiokuntakäsittelyssä huomiotaan kertomuksen esiin nostamiin keskeisiin teemoihin ja perusoikeusongelmiin. Vuoden aikana oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet ratkaisivat yli 6000 kantelua, ja vuosikertomus käsittelee laajasti kotimaisia perus- ja ihmisoikeuskysymyksiä. Tällä kertaa yli puolet perustuslakivaliokunnan mietinnöstä

keskittyi kuitenkin tähän apulaisoikeusasiamiehen yhden yksittäisen valvontaratkaisun kommentoimiseen. Se on erikoista", Honkasalo vastasi.

"Kyseinen ratkaisu oli jo aiemmin saanut osakseen poikkeuksellista kiinnostusta konservatiivisten tahojen suunnalta. Esimerkiksi sekä sivistysvaliokunnassa että perustuslakivaliokunnassa istuva vanhoillislestadiolainen pappi Mikko Kinnunen otti kauan ennen perustuslakivaliokunnan mietintöä julkisuudessa kantaa asiaan ja katsoi apulaisoikeusasiamiehen tehneen uuden tulkin, joka Kinnusesta oli 'tarpeen oikaista'. Myös esimerkiksi kokoomuslainen sivistysvaliokunnan puheenjohtaja Paula Risikko otti aktiivisesti kantaa asiaan. Perustuslakivaliokunnan varajäsen Markus Lohi peräti väitti, että joku Suomessa olisi ollut kieltämässä kristittyjen omia perinteitä."

Honkasalo painotti, että perustuslakivaliokunta on kotimaisen perustuslain tulkinnan keskeisin auktoriteetti ja sen kannanottoja on kunnioitettava.

"Tässä tapauksessa on kuitenkin perustellusti otettu kantaa siihen, että perustuslakivaliokunta ei nyt toiminut sen perustuslainmukaisessa roolissa sen käsittelyyn tulevien lakiesitysten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuuden arvioijana. Perustuslakivaliokunta ei ole ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisujen muutoksenhakuaste, ja astumista ylimpien laillisuusvalvojen tontille on pidetty ongelmallisena."

Eduskunta

Veronika Honkasalo:
"Negatiivisen uskonnonvapauden kunnioittaminen ei ole pois keneltäkään muulta."

Honkasalo kertoi Vapaa Ajattelijalle, että kun sivistysvaliokunta antoi lausunnon asiasta, valiokunnan enemmistö halusi kommentoida kyseistä ylimmän laillisuusvalvojan ratkaisua ja vaati perustuslakivaliokuntaa ottamaan kantaa mielestään yhä avoimeksi jääneeseen kysymykseen siitä, tekeekö kirkkotila automaattisesti koulun juhlasta uskonnollisen, ellei juhlan ohjelma ole sisällöltään uskonnollinen.

"Jätimme silloin sivistysvaliokunnan lausuntoon hallituspuolueen kansanedustajina poikkeuksellisen eriväen mielipiteen yhdessä vihreiden kollegan Saara Hyrkkön kanssa. Pidimme sivistysvaliokunnan ottamaa roolia perustuslain tulkinnassa ja toisaalta ylimmän laillisuusvalvojan kannanoton kommentoinnissa ongelmallisena."

Pelkona on, että näkökohdat unohtuvat

Vapaa Ajatteliija kysyi, kuinka paljon Honkasaloa edelleen harmittaa.

"Perustuslain suojaama uskonnon ja omantunnon vapaus pitää sisällään paitsi oikeuden tunnustaa ja harjoittaa uskontoa ja ilmaista vakaumus, myös oikeuden kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Negatiivinen uskon-

nonvapaus eli vapaus uskonnosta on keskeinen oikeus muun muassa uskonottomien lasten ja perheiden itsemääräämisoikeuden kannalta. Negatiivisen uskonnonvapauden kunnioittaminen ei ole pois keneltäkään muulta", Honkasalo vastasi.

"Se harmittaa, että tätä ja tällaisen asian vaikutuksia uskonnotomiin – tai muiden uskontojen harjoittajiin – ei ymmärretä. Myös perustuslakivaliokunnan äärimmäisen tärkeän aseman kannalta harmittaa ja huolettua siinä vaiheessa, jos alkaa näyttää siltä, että kannanottoihin vaikuttavat muut kuin perustuslailliset näkökohdat."

Honkasalo ihmetteli, että jos keran koulujen kirkossa järjestettävät tilaisuudet eivät ole luonteeltaan uskonnollisia, ja siten niiden oletetaan olevan ongelmattomia esimerkiksi uskonnotomille, miten ne tuntuvat samaan aikaan olevan niin keskeinen osa joidenkin konservatiivisten kansanedustajien omaa uskontoa.

Onko mitään enää tehtävissä, jottei koulun juhlia enää järjestettäisi uskonnollisina?

"Toivoisin, että opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja kunnat tuntisivat vastuunsa, ja harkitsisivat tarkkaan ohjeistuksiaan tavalla, joka tukisi uskonnonvapautta. Se, mikä rooli tässä on ylimmän laillisuusvalvojan aiemmilla kannanotoilla ja mikä toisaalta on perustuslakivaliokunnan kannanoton oikeudellinen merkitys ja sitovuus tällaisessa asiassa, jossa kyse ei ollut lain perustuslainmukaisuuden arvioinnista, on tulkinnanvaraista."

Lausunnonsaan perustuslakivaliokunta toisaalta huomautti, että merkitystä on sillä, minkälaisia vaihtoehtoja kouluilla juhlien pitopaikkaa harkittaessa on tosiasiallisesti käytössään. Myönteistä ja tavallaan lieventävää Honkasalon mukaan on, että perustuslakivaliokunta myös tunnusti sen itsestäänselvyyden, että kirkkotilan tai minkä tahansa selvästi uskonnollisen tilan käyttöön juhlan pitopaikkana liittyi uskonnonvapauden, yhdenvertaisuuden ja julkisen vallan neutraalisuuden kannalta jännitteitä.

"Siksi perustuslakivaliokunnan mukaan käytettäessä kirkkotilaa tai muuta uskonnollista tilaa koulun juhlien järjestämiseen on kokonaisuutena varmistuttava siitä, että oppilaiden uskonnon ja omantunnon vapaus tulee yhdenvertaisesti turvatuksi. Ikävä kyllä nämä osat kannanotosta eivät saaneet vastaavaa julkisuutta, ja pelko-

na on, että kunnissa nämä näkökohdat unohtuvat."

Kirkon ja valtion suhde maassamme on kummallinen

Kuinka vaikeaa on käydä keskustelua uskonnonvapaudesta maassa, jossa lakeja säättävä elinkin järjestää istuntopäivien avajaisjuhlallisuuksien yhteydessä jumalanpalveluksia?

Siihen nähden, että Suomessa valtion ja kirkon tulisi olla erillisiä toimijoita ja kansa maallistuu vauhdilla, kertoi Honkasalo tuntevansa eduskunnassa yhä olevansa vähemmistössä kritisoidessaan vaikkapa sitä, että valtiopäivien avajaisten yhteydessä on jumalanpalvelus, eikä lainkaan tunnustuksetonta vaihtoehtoa osana virallista ohjelmaa. "Tätä olemme omassa eduskuntaryhmässämme onneksi aktiivisesti edistämässä", Honkasalo kirjoitti.

"Ylipäänsä maassamme kirkon ja valtion suhde on kummallinen. Kun yhdelle kirkolle on kuitenkin myönnetty perustuslain tasolla täysin erityinen asema, jossa se osaltaan jopa käyttää julkista valtaa, olisi vähintäänkin toivottavaa, että se toimisi yhdenvertaisuutta kunnioittaen. Nyt näin ei ole esimerkiksi avioliittoon vihkimisen osalta, vaan kirkko lähinnä syrji osaa omista jäsenistään seksuaalisen suuntautumisensa perusteella."

Vapaa Ajatteliija kysyi myös, mitä mieltä Honkasalo on ev.lut. kirkon kirkolliskokouksen uudesta esityksestä kirkkolaista, jossa edelleen halutaan, että lailla – eikä jollain alemmalla tasolla – säädettäisiin, mikä uskontunnustus kirkolla on.

Honkasalo kertoi, että ei ole tarpeeksi perehtynyt asiaan, eikä istu asiaa käsittelevissä valiokunnissa. "Kirkkolaki on perustuslaillisessa järjestelmässämme erikoinen yksityiskohda ja kuvaa hyvin yhden kirkon ja valtion suhdetta meillä. Periaatteellisesti tämä tuntuu erikoiselta. Eduskunta hyväksyy kirkkolain, muttei voi vaikuttaa sen sisältöön muuta kuin siten, että perustuslakivaliokunta voi kiinnittää huomiota mahdollisiin perustuslakiongelmiin ja todeta, ettei kirkkolakiesitystä voida hyväksyä", Honkasalo totesi.

"Perustuslakivaliokunta on aiheellisesti kiinnittänyt aiemmin huomiota myös siihen, ettei tunnustuksellinen sääntely oikein hyvin sovellu eduskunnan säätämään lakiin."

KRISTILLISDEMOKRAATIT – AINA MEITÄ VASTAAN?

JORI MÄNTYSALO

Vapaa-ajattelijat voi äänestää kristillisdemokraatteja. Meillä ei ole pyhiä asioita, eikä kirkon ja valtion eroakaan ole sellainen. Äänestyspäätökseen vaikuttaa useampi asia, joista vapaa-ajattelijoiden tavoitteet ovat yksi. Toisille se on hyvin merkittävä asia, mutta toivoakseni ei kenellekään kaiken muun ohittava.

Kristillisdemokraatit on oikeasti vaikuttavista puolueista pienin, ja se on vaarassa pudota eduskunnasta kokonaan. Kaikki viisi kansanedustajaa ovat eri vaalipiireistä, ja lähes satunnainen vaihtelu voisi tiputtaa heistä pari. Ehkä on hyvä, jos niin ei käy.

Nykyisellään puolue kerää konservatiivikristittyjä yhteen, pois muiden puolueiden aktiivijäsenistä, ehdokkaista ja äänestäjistä. Samaa aikaan sen merkitys politiikkaan voi jäädä pieneksi, ainakin jos sen äänimäärä vielä vähenee. Kristillisdemokraattien olemassaolo saattaa paradoksaalisesti jopa vauhdittaa yhteiskunnan maallistumista.

Nimenmuutosharhautus?

Puolue pyrki vuosituhaten vaihteessa **Bjarne Kalliksen** johdolla enemmän yleispuolueeksi. Osana tätä nimikin vaihtui nykyiseksi Saksan suuren sisar-

puolueen mukaan; entinen oli Kristillinen liitto. Nimenmuutosta kutsuttiin harhautukseksi, mutta pyrkimys oli mielestäni aito.

Kalliksen aikana puolue sai historiansa suurimman kannatuksen, sekin tosin vain 5,3 %. Sen jälkeen linja kääntyi taas, johtoon tuli jyrkemmin profiloitunut **Päivi Räsänen**. Merkittävistä poliitikoista **Eija-Riitta Korhola** loikkasi samoihin aikoihin Kokoomukseen; vuosikymmen myöhemmin Kallis seurasi häntä. Äänestäjiä muutos konservatiiviseen suuntaan karkotti. Prosentti tai pari suomalaisista näyttää hakevan sopivan mutta ei liian konservatiivista vaihtoehtoa.

Vuoden 2005 yleisohjelma yritti vielä vaikuttaa vähemmän kristilliseltä: ”Kristillisdemokraatit pyrkivät perustelemaan näkemyksensä niin, että jokainen ihminen elämänsä onnistuneesta riippumatta voi ymmärtää perustelut. Poliitikassa toimitaan eri elämäntilanteella kuin seurakunnissa.”

Etelään osoittava kompassi

Uskonnonvapauden osalta Kristillisdemokraattien nykyiset ohjelmat ovat lähes etelään osoittava kompassi eli toistavat melko tarkkaan vapaa-ajattelijoilta vastakkaista kantaa: ”Puolustamme kristillisen kulttuuriperinnön ja kansakuntaa yhdistävien arvojen välittämistä tuleville sukupolville. Koulujen ja päiväkotien on taattava oppilailleen myönte-

nen uskonnonvapaus.”; ”Seurakuntien ja päiväkotien yhteistyö tukee varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteita.”; ”Yleisradion - - tulee nykyistä tasapuolisemmin ottaa huomioon erilaiset lähestymistavat mukaan lukien kristillinen näkökulma.” Ja niin edelleen.

Tuskin yllättää, että puolue myös esimerkiksi kannatti rukouspäiväjuhlaesityksen säilyttämistä tasavallan presidentin virkatehtävänä. Pienuskonnoille sen kansanedustajat ovat onnistuneesti esittäneet lisää euroja valtion varoista. *Sikamessias*-taulua ei sentään poistettu taidenäyttelystä, vaikka puolueen kansanedustajat siitä vuonna 2017 kirjallisen kysymyksen muutaman muun kanssa tekivätkin.

Toisaalta puolueen nuorisojärjestö ehdotti viime kesänä, että puolue olisi vähemmän kovasydäminen homoseksuaaleja kohtaan. Puoluehallitus toki oli eri mieltä, mutta ehkä tämä kertoo puolueen joskus tulevaisuudessa yrittävän uudelleen olla vähemmän konservatiivinen.

Jostain samaakin mieltä?

Moni vapaa-ajattelijakin voi olla samaa mieltä puolueen yleisistä tavoitteista sosiaaliturvan, puolustuspolitiikan ym. osalta. Mutta löytyykö mitään, missä KD tulisi meidän tavoitteitamme?

Löysin kaksi asiaa, joissa edellinen puheenjohtaja Räsänen on kannallamme: Poliisin virka-asun hän haluaa pitää neutraalina, siis torjuu esimerkiksi musliminaisen huivin osana poliisin työasua. Toiseksi hän on kääntynyt viime vuosina varovasti jumalanpilkkalain kumoamisen kannalle, vaikka aiemmin oli hyvinkin tässä asiassa sananvapautta vastaan.

Viime kuntavaalien ehdokkaista, jotka vaalikoneeseemme vastasivat, sentään yli puolet kannatti elämänsä tutkimustiedon opiskelun sallimista myös kirkkoon kuuluville oppilaille. Tosin kaikilla muilla puolueilla osuus oli suurempi.

Vapaa Ajattelija on esitellyt kahdeksan eduskuntapuoluetta suuruusjärjestyksessä. Seuraavassa numerossa pienpuolueet.

APINABISNES

ANTTI HYYRYNEN

OLEN PÄÄTOIMENANI esiintyvä muusikko ja täten joutunut nautiskelemaan jo muutaman vuoden ajan liiasta vapaa-ajasta. On tullut ideoita. Eräänä päivänä oivalsin kulttuurialan yhteiskunnallisen syntyhistorian, syyn talousongelmiini, kuolevaisuuteni ytimen ja suhteeni laihoihin apinoihin.

Ajatusketju alkoi näin: ihmislajimme aamuhämärissä apinoista vahvin on ollut aina hyvin työllistetty. Hän on joutunut torjumaan laumaansa uhkaavan villisian hyökkäykset. Palkaksi vaivoistaan tämä turva-apinoiden Alfa on saanut astua naaraita muita uroksia useammin. Mutta on porukasta löytynyt muitakin talentteja. Yksi ketterä karvakaveri on kivunnut muita nopeammin savannin korkeimpaan puuhun. Sieltä se on pudotellut pähkinöitä alhaalla venailevalle jengille syötyään itse makoisimmat herkut ensin. Ja joku toinen on osannut nautella kivenmurikalla kilpikonnan kuoren auki. Sen poikaset ovat selviytyneet talvesta. Mutta millä lihaksilla me taiteilijat selvisimme evoluutiossa?

Jengi meni totaalisen pähkinöiksi vasta sitten, kun joku keksi ensimmäisen jumaltarinan. Kielellinen ilmaisutaito ja abstrakti ajattelukyky mahdollistivat näkymättömistä asioista runoilun. Jotkut leirinuotion apinoista osasivat kuvaila metsästyslegendat muita värikkäämin. Ja he tekivät sitä mielellään, koska olivat muuten laihoja, näsäviisaita ja/

tai aamu-unisia. Mutta onneksi yhteisöt tarvitsivat tällaisia pähkinäpalkalla esiintyviä viihdyttäjiä, ennustajia, tylsyyden ja ahdistuksen häitelijöitä. Heitä valettiin kuulemaan kauempaakin. Tarinat levisivät suusta suuhun ja kirjoitustaito sinetöi homman: uskomukset ja kultit syntyivät. Samalla kehittyi ilmaisumuodoista jaloin, taide. Se kommunikoi järjen ja tunteen yhdistelmän, gloriofi arkea, loi arvoja ja merkityksiä. Musiikki ja rytmi humalluttaa. Jumalanpalveluksissakin rapistellaan virsikirjaa kuin karaokebaarisissa laululista.

Ja näin pääsinkin oivalluksen ääreen: pohjimmitaan kirkonmenot ja rock-konsertit eivät eroa toisistaan millään tavalla. Molemmissa vuoroin vastaanotetaan ja vuoroin osoitetaan ikuista rakkautta jotakuta epäilyttävän laihaa pitkätkäköä kohtaan. Mutta näistä kahdesta vain populaarimusiikkilaisuudet ovat olleet koronan aikana pitkälti kiellettyjä. Ymmärtääkseni jumalanpalveluksiin on saatu kuitenkin kokoontua lähestulkoon kuten aina ennenkin. Kokoontuminen on ollut sallittua, vaikka kirkossa kävijöiden keski-ikä lienee selkeästi covid-riskiryhmää. Plus, kuten lääkäriystävänä osasi kertoa, uskovien laumoissa on poikkeuksellisen paljon rokotevastaisia. Vaikuttaakin siltä, että rockin vaara ja uhmakkuus on swifannut metallikonserteista uskisiipiireihin.

Myös valtion omistamat Alkot pidettiin auki, anniskeluravintoloiden sulkemisista johtuen jopa aiempaa ruuhkaisimpina. Tästä pääseekin apinoiden

huimaavimpaan keksintöön, rahajärjestelmään. Pankkimme myöntävät asiakkaalleen mieluusti luottokortteja. Koko valuuttajärjestelmään perustuu velalle, eli luotolle. Luottokortin tapauksessa rahan lainaaja kirjaimellisesti luottaa asiakkaansa maksavan velkansa, korolla ryydytettynä. Muuten tulee todellisia ongelmia.

Mutta mitä jos myös Suomen evankelis-luterilainen kirkko heittäytyisi yksityisbisnekseksi ja myöntäisi asiakkailleen myös maksukortteja? Sellaisia, joilla voisi aina tarpeen mukaisesti lunastaa erilaisia hengellisiä hyödykkeitä. Sanktio olisi Helvetti, kuten nytkin. Kortin nimi olisi tietysti ”uskokortti”, eikä luottokortti, sillä kortin myöntäjä uskoisi sokeasti saavansa joskus asiakkaaltaan vastapalveluksensa. Tällöin asiakas, vintuguttuaan ehdustuspäissään uskokorttiaan, olisi kirkolle velkaa vain esimerkiksi viisitoista ave mariaa. Tai vartin mittaisen itseruoskinnan. Korttia voisi ladata myös omatoimisesti, esimerkiksi katufoissarimaisilla käännätyshommilla. Läheismaksu!

Loppupäätelmäni on, että Suomen pääapinat ovat liian fiksuja tämänkaltaiseen. Uskokortti olisi täyttä hulluutta. Eihän yksikään järjestelmä pysy pystyssä pelkällä uskolla. Se vaatii luottoa, korkoja, eikä minään pähkinöinä, vaan kovana rahana. Pähkinät on syytä jättää taiteilijoille.

Kirjoittaja on StamIna-yhtyeen laulaja, säveltäjä ja sanoittaja, av-alan yrittäjä ja kirjailija.

HAUTAUSTOIMI SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMEEN JA UUSIEN HYVINVOINTIALUEIDEN TEHTÄVIIN

Vapaa-ajattelijain liitto on esittänyt hautaustoimen siirtämistä ”kirkkolisasioista” sosiaali- ja terveydenhuollon piiriin sekä siellä uusien hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Kerroimme siitä numerossa 2/2021. Tässä jutussa on taustatietoja ja perusteluja esitykselle.

ESA YLIKOSKI

Syrjintää sekä periaatteessa että käytännössä

Nykyinen hautaustoimilaki on uskonnottomia syrjivä, koska se antaa koko ns. yleisen hautaustoimen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien tehtäväksi. Sen lisäksi käytännössä seurakuntien toiminta on syrjivää ja mielivaltaista hautajaisten ei-kirkollisten saattotilaisuuksien järjestämissuhteiden suhteen.

Moni seurakunta ei vuokraa edes hautausmaan kappelia ei-kirkolliseen hautajaistilaisuuteen, jossa vainaja on arkussa ennen tuhkausta tai arkkuhautausta. Eikä yksikään seurakunta Suomessa tarjoa uskonnollisesti tunnustuksettomia tiloja ei-kirkollisiin hautajaisiin – toisin kuin Ruotsissa – vaikka ne hoitavat ns. yleistä hautaus-toimeja ja saavat siihen yli 100 miljoonaa euroa vuodessa, 20/euroa/kuntalainen (siis kuntalainen eikä seurakuntalainen).

Kuolema koskettaa monia joka vuosi

Suomessa kuolee vuosittain yli 54 000 ihmistä. Läheisiä, ystäviä ja muita surijoita on yleensä moninkertainen tai monikymmenkertainen määrä. Näin ollen uskonnottomien syrjintä on yhä laajamittaisempi ihmisoikeuskysymys, yhdenvertaisuuden ongelma.

Hautauksesta säädetään hautaus-toimilaisissa (457/2003). Vainajan ruumiin käsittelystä on voimassa olevassa lainsäädännössä vain vähän säännök-

siä. Hautaustoimilain (457/2003) 2 §:n mukaan vainajan ruumis on ilman aiheutonta viivytystä haudattava tai tuhkaattava. Vainajan ruumista ja tuhkaa tulee käsitellä arvokkaalla ja vainajan muistoa kunnioittavalla tavalla. Se ei aina hautauksessa toteudu.

Terveysuojeluasetuksessa (1280/1994) on eräitä säännöksiä vainajan ruumiin käsittelystä. Asetuksen 41 §:n mukaan muualla kuin sairaalan tiloissa ruumis on säilytettävä asianmukaisessa tiiviissä arkussa tai vastaavassa ennen hautaamista. Ruumiin kuljettaminen on sallittua vain siihen tarkoitukseen varatussa kulkuneuvossa. Kuolemaa koskeva lainsäädäntö on vanhahkoa.

Vainajan ruumiin käsittelyyn liittyvät seikat ovat myös merkityksellisiä ihmisarvon loukkaamattomuuden periaatteen kannalta, sillä vainajan ruumiin asianmukainen ja kunnioittava kohtelu ovat osa ihmisarvon kunnioittamisen toteutumista. Hallituksen esityksessä hautaustoimilain (HE 204/2002 vp) todetaan säännöksen suojelukohteena olevan ennen kaikkea vainajalle läheisten ihmisten tunteet ja ihmisten käsitys siitä, miten vainajiin tulee suhtautua. Tämä psykososiaalinen puoli on jäänyt asiaa julkisessa keskustelussa liian vähälle.

Perustuslain säännös ihmisarvon loukkaamattomuudesta ulottaa täten vaikutuksensa laajemmalle kuin elossa olevien ihmisyksilöiden kohteluun. Voidaan katsoa, että vainajan varsinaisen perusoikeussubjektiuden päättymisestä huolimatta, hänellä voidaan katsoa olevan perusoikeussubjektiuteen osittain rinnastettava asema, joka aiheutuu vainajan omaisten perusoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittami-

sen vaatimuksen heijastumista. Näin ollen vainajan niin sanottuja perusoikeuksia suojaamalla pyritäänkin välillisesti vahvistamaan omaisten oikeuksien toteutumista.

Inhimillinen, sosiaalinen ja terveydellinen näkökulma

Hautaustoimeen liittyy vainajan ruumiin käsittelyn, hautajaisten, krematorioiden, hautausmaiden, arkkuhau-tauksen ja tuhkausten lisäksi aina myös yksilöllinen, inhimillinen, vainajan omaisia ja ystäviä koskeva sosiaalinen ja terveydellinen puoli.

Kuolemantapaus on ainutkertainen ja ainutlaatuinen syvästi tunteisiin vaikuttava tapahtuma Kuolemantapaus on samalla psykososiaalinen riski ja henkinen rasitus kaiken ikäisille vainajan omaisille ja ystäville. Hautausjärjestelyt surun keskellä ja joskus täysin yllättäen ovat poikkeuksellinen rasitus vainajan lähiomaisille henkiselle voinnille.

Yhteiskunnan velvollisuus on turvata, että kuolemantapauksen aina aiheuttaman henkisen kuorman päälle ei vielä tule ylimääräisiä syrjinnän ko-

kemuksia minkään uskonnollisen tai uskonnottoman vakaumuksen perusteella. Sen takia hautaustoimi kuuluu selkeästi sosiaali- ja terveydenhuollon toimipiiriin. Sitä ei enää saa jättää vain ”kirkollisiasiaksi”.

Uusien hyvinvointialueiden tehtäviin

Käytännössä hautaustoimi tulisi lisätä uusien hyvinvointialueiden tehtäviin. Hautaustoimen järjestämisvastuu ei kuitenkaan tarkoita, että hyvinvointialueen yksin pitää toteuttaa kaikki palvelut. Aika paljon sen itsensäkin on hyvä tehdä.

Esimerkiksi sairaaloiden yhteyteen on perusteltua alkaa järjestää nykyistä laajempia monikäyttöisiä seremoniatiloja ei-kirkollisia saattotilaisuuksia varten. Ja kun tuhkausten yhä lisääntyessä krematorioiden määrää tulisi lisätä, uusissa krematorioissa tulisi olla tunnustuksettomat/monikäyttöiset seremoniatilat.

Hyvinvointialueiden järjestämisvastuun kautta hautaustoimeen voidaan ajatella monimuotoista yhdistel-

mällä, jossa julkisen vallan omien palvelujen, tilojen ja toimintojen lisäksi olisi mahdollisuus myös uskonnollisten ja uskonnottomien yhteisöjen omille hautausmaille.

Kun eduskunta myöntää nyt vuosittain yli 100 miljoonaa euroa – noin 20 euroa/kuntalainen – avustusta evankelis-luterilaisen kirkon hautausmaille, julkisen taloudellisen ja muun tuen pitäisi jatkossa kohdistua tasapuolisesti erilaisille palveluntuottajille ja toimittajille. Tällöin esimerkiksi Vapaa-ajattelijain yhdistysten perustamille ja ylläpitäville hautausmaille alettaisiin myöntää avustusta.

Maakuntaveron käyttöönottoa selvittänyt parlamentaarinen komitea esitti viime vuonna, että veron tarpeellisuutta tulisi arvioida myöhemmin, kun hyvinvointialueiden rahoitusmallin toimivuudesta on saatu riittävästi kokemusta ja alueiden tehtäväkenttää on mahdollisesti laajennettu. Yksi tehtäväkentän laajentamista odottava asia on hautaustoimen järjestämisvastuu. Sen kannalta ei ole merkitystä, tuleeko maakuntaveron mukaan hyvinvointialueiden rahoitukseen vai ei.

KAUNEIMMAT PERHEJUHLAT USKONNOTTOMASTI

- o NEUVONTA
- o PUHUJAPALVELU
- o MUSIIKKI

PUH. (09) 850 20 460
050 590 4390
(MYÖS WHATSAPP)

Pro-Seremoniat on suomalaisten siviilijärjestöjen yhteisesti perustama, voittoa tavoittelematon palvelukeskus

WWW.PRO-SEREMONIAT.FI
POSTI@PRO-SEREMONIAT.FI
PROSEREMONIAT@GMAIL.COM

SEREMONIATILOJEN TARJONTA MONIPUOLISTUU

ESA YLIKOSKI

Nyt on Lahdessa ja Helsingin seudulla tarjolla uusia tiloja siviilihautajaisten jäähyväis-/saattotilaisuudelle. Tämä on erityisen tervetullutta paikkakunnilla, kuten Espoo ja Lahti, jossa seurakunnan hautausmaan kappelia ei saa käyttää uskonnottoaan hautajaistilaisuuteen. Muillakin paikkakunnilla on tarvetta uskonnollisesti tunnustuksettomien seremoniatiloihin.

Uusi Hollolasta käsin toimiva hautaustoimisto Memor Design on selvästi paneutunut myös ei-kirkollisiin hautajaisiin (<https://memordesign.eco>). Tässä tarkoituksessa se on hankkinut ja tehnyt sopimuksia uusista paikoista myös nimenomaan jäähyväis-/saattotilaisuuksiin, jossa vainaja on arkussa.

Muistotilaisuuksiinhan on tiloja ollut aikaisemminkin varsin hyvin tarjolla, mutta tunnustuksettomia saattotilaisuuksien paikkoja ei oikein ole ollut saatavana tai ainakaan tarjolla. Nyt tarjolla

olevissa tiloissa on tyypillisesti mahdollisuus samalla sekä jäähyväis-/saattotilaisuuteen että muistotilaisuuteen.

Helsinki ja Espoo

Hiezun Merikabinetti, Hiekkarannantie 11, Helsinki. Kabinettitila sopii noin 30 hengen hautajaistilaisuuteen, ja vie-reisessä kahvilaravintolassa voi pitää myös muistotilaisuuden.

Villa Pentry, Nuottarinne 2, Espoo. Sijaitsee Nuottaniemessä, rantaraitin varrella. Huvilan lasierkerissä on mahdollisuus pitää jäähyväistilaisuus arkun ääressä. Rakennuksessa on muistotilaisuuden pitopaikka.

Lahti

Lahden upseerikerho, Upseerikerhokatu 3, Lahti. Useampi tilavaihtoehto osallistujamäärän (20-177) mukaan.

Wanha Sode, Sotilaskodinkatu 7, Lahti. Tilan voi vuokrata palveluineen tai ilman niitä. A-oikeuksien puuttumisen vuoksi tilaisuuden järjestäjät voi-

vat tuoda myös itse tarjottavia juomia muistotilaisuuteen.

Mukkulan kartano, Ritaniemenkatu 10, Lahti. Jäähyväistilaisuus arkun ääressä voidaan pitää erillisessä Kavaljeeri-rakennuksessa enintään noin 50 hengelle. Kartanon muissa tiloissa mahdollisuus muistotilaisuuteen.

Memor Design on tiettävästi laajentamassa toimintaansa Pirkanmaalle, Jyväskylän seudulle, Imatran ja Lappeenrannan alueelle sekä Ouluun ja Varsinais-Suomeen.

Esimerkki monelle muulle

Toivottavasti tämä esimerkki kannustaa myös muita hautaustoimistoja kehittämään palvelujaan uskonnottomien hautajaisiin kautta maan. Luonnollisesti myös vapaa-ajattelijain yhdistyksillä kautta maan on uskonnottomien edunvalvonta- ja kulttuurijärjestönä kiinnostusta edistää vastaavien tilojen tarjontaa.

Kaikkein tärkeintä uusien tilojen etsiminen on niillä paikkakunnilla, joissa seurakunnan hautausmaan kappelia ei voi käyttää hautajaistilaisuuteen. Tosi tärkeää se on myös muillakin paikkakunnilla, sillä on hyvin todennäköistä, että yhä useampi uskonnoton esittää hautaustahdossaan, että hänen siviilihautajaisiaan ei pidettäisi kirkon tiloissa ja että tuhka laitettaisiin kirkon hautausmaiden ulkopuolelle.

Yhä useampi ajattelee kirkon kappeleista ja hautausmaista: ”Ei tupata, jos ei tykätä.” Siviilihautajaisten palvelujen tarjoamiseen ei siis välttämättä tarvita ikiomaa rakennusta, vaan sopivan tilan voi vuokrata muutamaksi tunniksi.

Hiezun Merikabinetti Helsingissä sopii noin 30 hengen siviilihautajaistilaisuuteen.

Melike Dursun

MITEN MINUSTA TULI USKONNOTON

MIRJA HANSKI-KANTO, TURKU

Kun olin noin 10-vuotias, ajattelin, että jos huomisen lehden sivuilla ei ole yhtään kuolinilmoituksia, uskon Jumalaan. Näin ei käynyt. Koulussa uskonnotonunneilla olin saanut kuulla, että Jumala on luonut maan ja taivaan ja on kaikkivaltias. Eipä vaan minun pyyntöni pystynyt tekemään. Uskonnotonunnit olivat helppoja, vaikka ihmettelin niitä tarinoita, voivatko ne olla totta?

Kävin aikoinani kristillisen kansanopiston. En tietenkään sen kristillisyyden takia, vaan koska se sijaitsi kotikaupungissani. Opintojeni loputtua menin heti seuraavana päivänä seurakunnan toimistoon ja erosin kirkosta. Tuolloin ei enää joutunut papin puheille, mutta minun piti täyttää kaavake, jossa kerroin miksi erosin. Kerroin syyksi sen, ettei minulla ollut varaa kirkkoveron maksuun.

Kotini ei ollut uskonnollinen. Äiti kuului kirkkoon, isä oli eronnut. Kirkossa käynnit rajoittuivat sukulaisten häihin ja hautajaisiin. Isäni veli oli hankkinut **Otto Wille Kuusisen Marximin-leninismien perusteet**. Kun luin siitä, ettei tiede ole todistanut yhtään jumalaa, kaikki uskonnon varjolla pelottelut, synnintunnot, häpeät ja kahleet putosivat harteillani.

Kiinnostuin sitten avaruudesta. Siinä aikaan ei ollut vielä kansantajuisia tämän alan kirjallisuutta. Joten kiitos kosmologit **Enqvist, Valtaoja ja Hawkinsin** suomentajat, kun olette tulleet apuun. Tiede voi todistaa maailman synnyn. *Raamattu* on vain kasa sivuja, tarinoita jotka merkittiin muistiin noin 2000 vuotta sitten.

Uskonnotta puhuttaessa emme voi unohtaa historiaa ja avaruutta. Historia kertoo Raamatun ja tärkeän kirjoitustaidon syntyvaiheet. Avaruus taas sen, miten vähän siitä tiedettiin siihen aikaan. Jumala voisi edustaa sellaista kvanttifysiikkaa, jota tiede ei vielä tunne. Tämä jumala voi olla yhtä aikaa

siellä ja täällä, hän voi samanaikaisesti nähdä sinne ja tänne. Kätevä isäntä. Olisi mielenkiintoista tavata hänet. Tietääkseni avaruudessa on pimeää, kylmää ja jatkuva säteilyä. Siellä Jumala ja hybridi Jeesus katsovat meitä sankan pilviverhon lävitse 24/7.

Avaruudessa on miljoonia/biljoonia tähtiä ja galakseja. Nykytietämyksen mukaan avaruus on ääretön tai alati laajeneva. Tuntuu kummalta, että yksi *Linnunrata*-niminen galaksi, jolla on *Maa*-niminen kiviplaneetta, valikoituu joukosta, jolle täytyy olla omat säännöt ja käskyt. Ja jos niitä ei noudata, joutuu helvettiin. Mikä paikka on helvetti ja taivas? Riippuen siitä, missä maassa asut, taivas on eri paikassa ja helvetti myös? Miksi minun pitäisi uskoa sellaiseen, mitä en voi nähdä tai kuulla ja vielä maksaa siitä? Tämähän on kauppiaan unelma: maksa tyhjästä.

En koskaan saarnaa ajatuksiani. Ehkä sen vuoksi olen saanut kaksi miestä eroamaan kirkosta ja lisäksikin voi tulla. Emme ole täällä jumalan armoilla, vaan luonnon armoilla.

PROTULTA HIENO 30-VUOTISHISTORIA

ESA YLIKOSKI

Uteliaan pohdinnan tarina. *Prometheus-leirien historia kesästä 1989 vuoteen 2020* julkaistiin tämän vuoden helmikuussa. Sen on kirjoittanut HuK **Pyry von Bagh**, itsekin leiritöimintään osallistunut. Julkaisijana *Prometheus-leirien tuki ry*.

Teoksen painopisteinä on nimenomaan leiritöimintä, joka alkoi 1989 eli aiemmin kuin Prometheus-leirin tuki

ry:n perustaminen 1990. Kuitenkin myös yhdistyksen kokoustoiminnan linjavetoja tuodaan esille. Pääpaino on varhaisemmissa vuosikymmenissä.

Käsittely etenee vuosikymmenittäin. Perustekstin välissä on myös puheenjohtajien **Eino Huotari, Matti Mäkelä, Anna Vuorjoki, Aatu Komi ja Anna-Maarit Ahvenainen** haastattelut.

Vapaa-ajattelijain liitto oli jo toiminnan alussa ja on yhä Prometheus-leirin tuki ry:n yhteisöjäsen. Historiikissa tulee esille myös vuoden 2001 ikävä välivaihe, jossa liitto ensin päätti äänestyksen jälkeen lopettaa jä-

senyyden Protussa, mutta palautti sen 80 päivän jälkeen.

Teos on selkeästi järjestön oma, laajan historiikin tyypinen julkaisu, ei akateeminen tutkimus. Siinä on myös kiitettävästi monipuolista kuva-ainestoa eri vuosikymmeniltä. Teoksen lopussa tuodaan esiin toiminnan laajentamisen haaste, uusien ohjaajien saaminen.

Historiaan voi tutustua maksutta netissä <https://www.protu.fi/historiikki>. Tyylikäs painotuote on saatavissa 60 euron tukihintaan yhdistyksen toimistolta tai postitse postikulut lisättyinä.

VIHOLLISET LÄHELTÄ

ROBERT BROTHERUS

ELÄMÄN EVOLUUTIOSSA lajit kilpailevat keskenään ravinnosta ja elintilasta. Osa lajeista kuolee kilpailussa sukupuuttoon, mutta vielä enemmän syntyy uusia lajeja, kun lajeista erkanevat populaatioita omiksi lajeikseen. Näin ensimmäisestä kaikkien lajien yhteisestä kantaeliöstä on tähän päivään mennessä kehittynyt suunnaton lajien kirjo.

Samanlaista evoluutiota tapahtuu uskonnoilla. Niiden opit leviävät kulttuurissa ihmismielestä toiseen ja aika ajoin ne jakaantuvat oppiriitojen kautta eri suuntauksiksi ja suuntauksat edelleen keskenään elintilasta kilpaileviksi lahkoiksi ja alalahkoiksi.

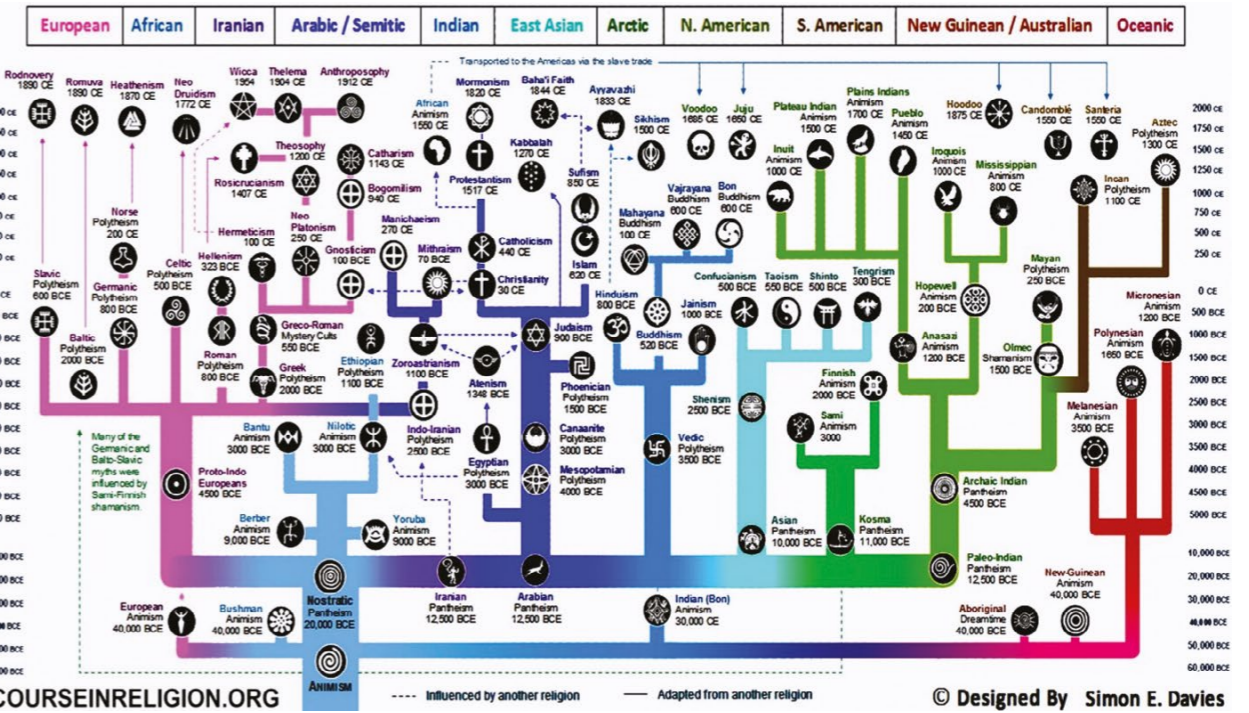
Ylimmällä tasolla lähes kaikki uskonnot periytyvät ihmiskunnan alkuhämmärisissä 10 000 – 20 000 vuotta sitten vallinneesta animismista, jossa kaikissa luonnonilmiöissä nähtiin henkisyttä. Animisteja on edelleen, mutta animismista erkani sittemmin polyteistisiä ja myöhemmin monoteistisiä uskontoja.

Uskontojen evoluutiopuun keskitasoa edustavat yksittäisten suurten uskontojen jakautumiset, kuten kristinuskon haaraautuminen juutalaisuudesta, protestanttisuuden erkaan-

tuminen katolilaisuudesta ja islamin hajoaminen shia- ja sunnisuuntauksiin.

Uskontojen evoluutiohierarkian alimmalla tasolla lahkot hajoavat pienempiin lahkoihin, kun jonkun saarnamiehen painotukset johtavat sovitattomiksi riitoihin. Konservatiivisilla fundamentalistisilla uskonnoilla, joille ”oikea” oppi ja opin ”kirjaimellinen” tulkinta ovat ensiarvoisen tärkeitä, tapahtuu tällaista uskontojen lajiutumista erityisen tiheään, sillä pienetkin opilliset erot johtavat helposti jakautumiseen.

Malliesimerkin tästä tarjoaa Lars Levi Laestadiuksen 1800-luvun puolivälissä perustama kristillinen herätysliike lestadiolaisuus. Lestadiolaisuus hajosi oppiriitojen kautta jo 1800-luvun lopulla vanhoillislestadiolaisiin, uuserätykseen ja esikoislestadiolaisiin. Sittemmin näistä haaroista ja niiden alahaaroista ovat edelleen eriytyneet pikkuesikoiset (1903), erikiinit (1910), pollarilaiset (1921), leskisläiset (1953), kontiolaiset (1953), elämänsanalaiset (1960), aunesilaiset (1962), töröläiset (1964), leeviläiset (1965), steeniläiset (1976), hankalaiset (1978), daavidit (1978), uuserikiinit (1992), kvaenangeniläiset (1995), gendersoniläiset (1998), andersoniläiset (2011) ja vielä aivan hiljattain esikoiset (2016).

Maailmanuskontojen sukupuu.

Kuten luonnossa lajienkin kohdalla, kilpailu elintilasta uskonnoillakin on yleensä kaikkein voimakkainta läheisten hiljattain toisistaan eriytyneiden lahkojen kohdalla. Ei olekaan tavatonta, että vaikkapa esikoislestadiolaiset kritisoivat vanhoillislestadiolaisia pienistä ”esikoisten seurakuntaan” liittyvistä opillisista eroista sen sijaan, että kritisoisivat vaikkapa helluntailaisuuden, katolisuuden, juutalaisuuden tai islamin hyvinkin erilaisia oppeja. Mihin enää tarvitaan vihollisia, kun on tällaisia ystäviä?

Kun uskonto on kerran jakautunut, on perin harvinaista, että mitkään sovintoyritykset enää auttaisivat yhdistämään eriytyneitä haaroja. Samoin kuin eläinlajien haaraautuminen kahdeksi lajiksi on peruuttamaton yksisuuntainen tapahtuma, ei ole näköpiirissä, että shia- ja sunnimuslimit enää yhdistyisivät sen enempää kuin protestantit ja katoliset tai esikoiset ja rauhansanalaiset.

Hajaannus ja ”lajien kirjo” vähenee korkeintaan silloin, kun jonkin pienen kuppikunnan edustama meemi katoaa kokonaan sukupuuttoon. Mutta kuten

eläinlajienkin kohdalla, uskontojen jakaantumista uusiksi haaroiksi on tapahtunut paljon tiheämmin kuin sukupuuttoja, jolloin historiallisesti ”lajikirjo” on lisääntynyt.

Tätä voidaan verrata luonnontieteen: niiden eturintamalla tapahtuu kylä myös spekulatiota ja riitoja erilaisista teorioista, mutta ennen pitkää toistetavat mittaustulokset tuomitsevat voittajat ja häviäjät armotta. Näin pitkässä juoksussa tiede pysyy yhtenäisenä, kun höyryisiin harhoihin perustuvat uskonnot jatkavat ikuisuuskiistojaan.

USKOMATTOMAT KESÄPÄIVÄT 13.–14.8. NÄSIJÄRVEN RANNASSA

Tänä vuonna järjestetään Tampereella Uskomattomat Kesäpäivät vapaa-ajattelijoille.

Tapahtumapaikkana on Ensilän leirikeskus Näsijärven rannassa, ja ohjelmassa on kaikenlaisia toimintaa. Järjestäjinä toimivat aktiiviset vapaa-ajattelijat joka puolelta Suomea.

Kesäpäivät alkavat 13.8. klo 12.00 lounaalla ja jatkuvat ohjelmallisella toiminnalla, jossa pääosassa on hauskanpi-

to, vapaa-ajattelijoiden asialistaa unohtamatta. Päivällisen jälkeen istutaan iltaa makkaranuotilla ja rantsaunassa. Joku saattaa ihan kivelläkin istuksia.

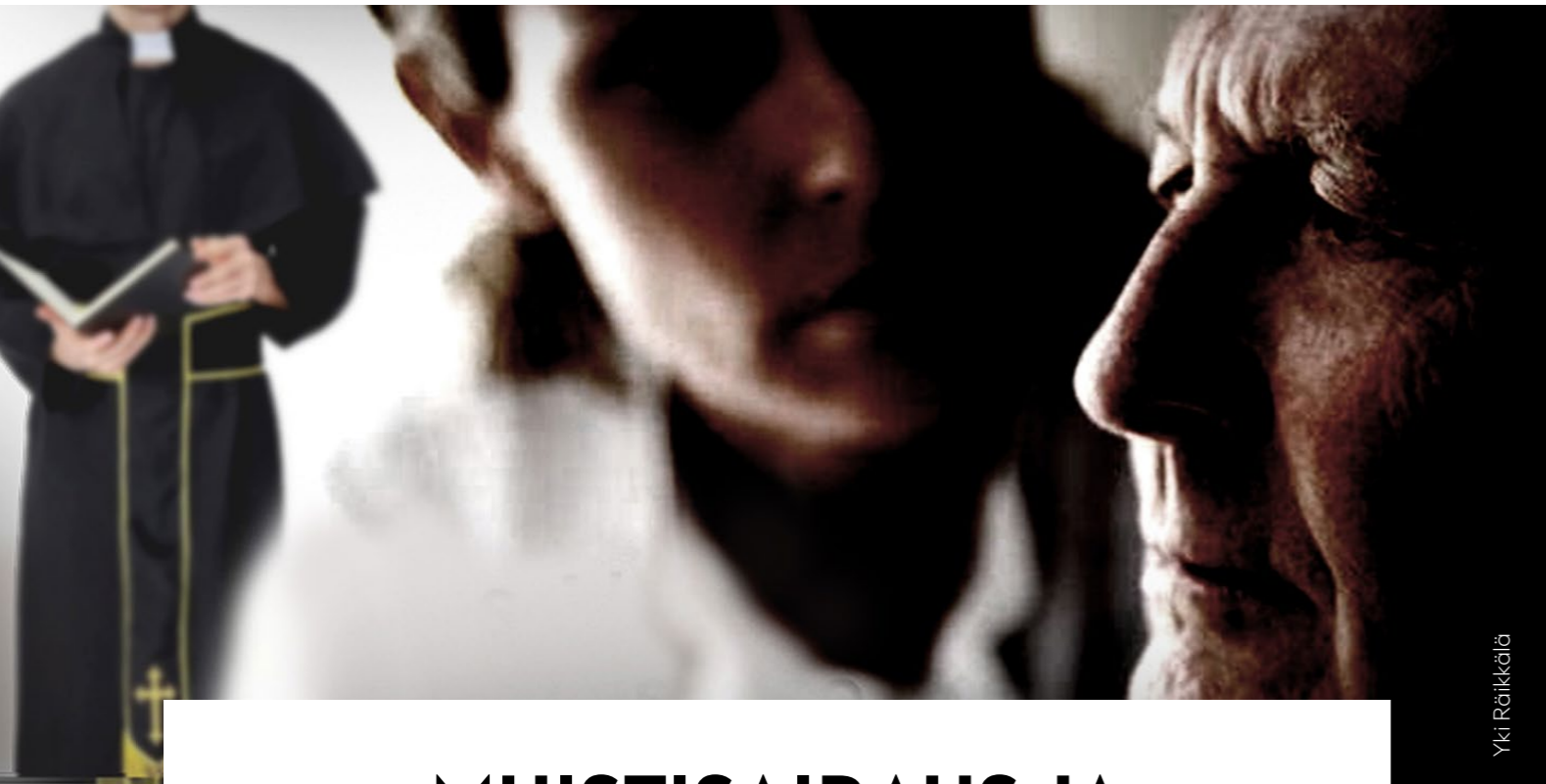
Ensilään mahtuu reilusti porukkaa, ja hinnat on hiottu mahdollisimman alas. Osallistumismaksu yöpymisellä on 50 €/hlö, ja hinta sisältää lounaan, päivällisen ja aamiaisen, sekä luonnollisesti uskomattoman innostavan ohjelman ja mainion seuran. Halutessaan voi osallistua vain lauantain ohjelmaan yöpymättä, jolloin osallistumismaksu on 25 €/hlö

ja sisältää lounaan sekä päivällisen.

Jos jäsenistöllä on ohjelmaehdotuksia tai kysyttävää, saa järjestäjiin yhteyden sähköpostilla: suvi2022@uskomaton.fi. Ilmoittautuminen ja tarkempaa lisätietoa tapahtumasta löytyy osoitteesta is.gd/suvi2022. Kannattaa ilmoittautua ajoissa, että osamme mittoittaa tarjoulut ja aktiviteetit oikein.

Elokuussa nähdään!

Harry, Leena, Niina ja Riku

Yki Räikkälä

MUISTISAIRAUS JA USKONNOLLISUUS

YKI RÄIKKÄLÄ

Aitini on 91-vuotias ja hänellä on muistisairaus. Se ei ole ollut valikoivaa laatua, vaan muistot eletystä elämästä menneistä nykyisyyteen ovat liudentumassa taiseisesti. Mielen takapiha tyhjenee kaikesta sinne kertyneestä. Ajelutin häntä kesällä paikassa, jossa perheemme asui 60-luvulla. Talo on edelleen samassa ulkoasussa kuin siellä asuessamme. Paikka ei herättänyt äidissäni minkäänlaista tunneaffektia eikä muistoja. Hän totesi vain, ettei muista enää kaikkea. Tämä Fleiviikin paikka oli jo roudattu pois hänen mielensä takapihalta. Kesästä lähtien hän on asunut hoitokodissa.

Äitini ei ole eikä ole ollut uskossa, kuten eivät olleet hänen vanhempansa, kuten eivät tätinsä ja enonsakaan. Tapaluterilainen hän on ollut miehensä eli edesmenneen isäni myötä, joka oli traditionalistiluterilainen: uskonnollisuus oli hänelle lähinnä sosiaalista toimintaa.

Uskomisen, vaikka onkin aikojen aikana evoluution mukana muodostunut ominaisuus ihmisessä, ei välttämättä ole kovin syvällä ihmisessä. Olen kuullut sairaanhoitajien kertomuksia siitä, että elämässään syvästi uskossa olleet ovat alkaneet kiroilla ja puhua kaikkea muuta kuin mitä uskovan voisi odottaa puhuvan kuoleman lähestyessä.

*Kotimaa*24 julkaisi 23.12. artikkelin ”Tutkimus: Vaikeasti muistisairaiden ihmisten uskonnollisuutta voivat tukea läheiset, hoitajat ja seurakuntien väki”. Siinä kerrotaan Helsingin yliopiston tutkijan **Jari Pirhosen** tutkimuksesta, jossa on selvitetty, ettei vaikeakaan muistisairaus välttämättä hävitä ihmisen uskonnollisuutta.

Ensin voisi miettiä sitä, mitä tarkoittaa uskonnollisuus. Jotkut uskovat kertovat inhoavansa ”uskonnollisuutta”. Heillä on aito usko, ei uskonnollisuutta. Uskonnollisuus lieneekin enemmän kulttuurinen tapa elää ja nähdä maailmaa. Isäni uskonnollisuus ei ollut uskoa, vaan sukutraditio ja tapa, paljolti maalaisliittolainen koti-uskonto-isänmaa -eetos. Tämänkaltaista uskonnollisuutta eli tapakäyt-

täytymistä on paljon luterilaisuuden vuosisatojen aikana kyllästyttämässä kulttuurissamme.

Usko on ihmisen oma asia. Jos se usko alkaa karisemaan muistisairauden vuoksi, niin millä perusteella sitä pitäisi ulkopuolisten elvyttää? Todennäköisesti tällaisella vaikeasti muistisairaalla ei kovin montaa vuotta edessään ole, eikä muistisairaalla muutenkaan ole paljonkaan sellaista aktiivista toimintaa, jota usko ohjaisi tai määrittäisi.

Tutkimuksen mukaan muistisairaiden uskonnollisuutta hoitokodeissa tuetaan kirkollisiin tilaisuuksiin osallistumisella eli käytännössä hartauksia toteuttamalla ja tarjoamalla keskusteluhetkiä papin kanssa. Onko papeilla käsitys, että jos muistisairaana uskoa ei pidetä yllä, hän joutuisi kadotukseen? Vähän kuin kastamattomat lapset, jotka kristinuskon mukaan joutuvat vähintään jonkinlaiseen ”välitilaan”.

Tietysti toinen asia on, jos henkilö itse haluaa päästä hartaushetkeen. Edenneen muistisairauden kourissa olevan potilaan lienee harvinaista oma-aloitteisesti sitä kysyä. Ja niinpä Pirhonen toteaaakin oireellisesti yliopis-

ton tiedotteessa, että tuolloin henkilö ”voi hetkessä virittyä ottamaan osaa hartaustilaisuuteen, jos sellainen hänelle tarjotaan”. Monella muistisairaalla on voinut tulla lapsuudenajan usko esille, vaikka koko aikuisikänsä olisikin ollut uskonnoton tai vähintään hällävälisesti. Tällöin voi miettiä, kuinka eettisesti moitteetonta tällainen toiminta on. Epäilen, että ainakaan kaikki papit vaivautuisivat ottamaan selvää omasilta hoidettavan uskosta. Oman äitini hoitokodin vastaanottohaastattelussa ei olisi tullut puheeksi uskonasiat, ellen olisi itse puheeksi ottanut.

Äitini on asunut viime kesästä lähtien hoivakodissa. Se on yksityinen. Keskustellessani sairaanhoitajan kanssa kysyin pappien käynneistä. Hän totesi, ettei ole pappeja käynyt eikä kutsuttu. Hän kysyi, onko tarvetta. Äitini kohdalla ei tietty ollut. Mutta kuinkahan moneen hoivakotiin papit menevät itse oma-aloitteisesti tai seurakunnan lähettämänä? Tutkija Pirhonen haastatteli lähinnä juuri hoivakodeissa työskenteleviä luterilaisen kirkon pappeja. Yksityiset hoivakodit tietty voivat itse määrittellä, minkälaisia palveluksia asukkaille tarjoavat, mutta kunnan omistamat saivat olla uskonnollisesti neutraaleja ja sitä yleensä lienevät ovatkin. Tosin on niin, että jos joku asukas haluaa papin tulevan luokseen käymään, se pyyntö on täytettävä. Se kuuluu yksityisyyteen ja sitä on kunnioitettava.

Aiheellisesti voi kyllä kysyä, miksi yliopisto tekee tai teettää tällaisen tutkimuksen. Tutkimus ei ole uskontotieteellinen, vaan tutkimuksen tekijä Jari Pirhonen on yhteiskuntatieteilijä. Artikkelin liittyy tutkimukseen ”ikäntymisestä sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä sekä inhimillisenä kokemuksena”.

Mutta kuten eräs tutkimuksen papeista kertoi, tuovat hartaushetket ja virsien veisaaminen tai niiden kuuleminen turvaa: kokemista elämässä mukana olemisesta vuosikymmenten takaa. Nyt vanhuusiässä dementoituneet ovat eläneet aikaa, jolloin kouluissa joka aamu aloitettiin virren veisuulla ja kirkkokuri oli sekin monelle todellisuutta. Muistisairaana todellisuus voi olla sitä aikaa ja mahdollisesti sitä kaipaava. Kysymys onkin paljolti sukupolvikokemuksista. Parin kolmen vuosikymmenen jälkeen tilanne on jo erilainen.

JUMALTEN LIHAA?

Pollan, Michael 2021. *Tuntematon mieli*. Like, 463 sivua.

velliin, sakramenttien symbolismin ja uskoon.”

Pollanin mukaan ”psykedeelikirkko” tarjoaa jokaiselle ihmiselle ainutlaatuisen mahdollisuuden saada perimmäisiä uskonnollisia kokemuksia vain käyttämällä ”sakramenttia”, joka sattuu olemaan psykoaktiivinen molekyyli. Tällöin usko tulee tarpeettomaksi.

En tietenkään kehota ketään kokeilemaan huumeita. Ihmettelen vain, miksi kukaan haluaa uskoa jumalaan, koska kaikki uskonnolliset kokemukset voidaan saada aikaan myös ilman ihmeitä, vain popsamalla ”taikasieniä”, joita muinaiset asteekit kutsuivat jumalten lihaksi.

Psilosybiinikokeiden yhteydessä ei esimerkiksi ole tavatonta, että koehenkilö saa yhteyden kuolleisiin: kuolema tuntuu vain illuusiolta, ikään kuin ovelta, jonka läpi kulkemalla on mahdollista päästä toisenlaiseen todellisuuteen. Erikoista on, että monet koehenkilöt ja jopa tutkijatkin pitävät näitä kokemuksia todellisina, eivät vain mielikuvituksen tuotteina tai päihteen aikaansaamina kuvitelmina.

Pollan kertoo oudosta paradoksisista: psykedeelit näyttävät osoittavan todeksi henkisyiden ja uskonnollisten uskomusten materialistisen tulkinnan, mutta tuottavat sekulaareimmillekin henkilöille niin voimakkaita kokemuksia, että nämä vakuuttuvat ei-materiaalisen todellisuuden olemassaolosta. Ihmettelen, voiko tuo olla totta. Tähän ristiriitaan törmätään Pollanin mukaan myös psilosybiinitutkimuksessa. ”Valkotakkishamanismin hengessä toteutettu psykedeeliterapia vahvistaa tieteen avustuksella kokemuksia, jotka tuntuisivat kyseenalaiseen tieteellisen näkökulman.”

On hyvä pitää mielessä, että Suomessa psykedeelit ovat laittomia huumeaineita, ja niiden käyttöön liittyy monia tautiluokitustenkin tuntemia vakavia haittavaikutuksia.

RISTO K. JÄRVINEN

Michael Pollan on tie- ja ympäristöjournalismin professori Kalifornian yliopistossa Berkeleyssä. Hän pohtii kirjassaan, mitä uutta psykedeelien tutkimus kertoo tietoisuudesta, kuolemasta, addiktioista, masennuksesta ja yliaistillisesta.

Vapaa-ajattelijana kiinnostuin erityisesti Pollanin kertomista psilosybiinitutkimuksista, joissa monet koehenkilöt kertoivat päässeensä ainetta nautittuaan toiseen todellisuuteen: tuonpuoleiseen, jossa tavantomaiset fyysiikan lait eivät päteneet ja jossa erilaiset kosmisen tietoisuuden ja jumaluuden ilmentymät tuntuivat todellisilta.

”Yleensä vain uskonnon perustaja ja kenties muutamat hänen varhaiset seuraajansa voivat väittää pitävänsä hallussaan auktoriteettia, joka on peräisin suorasta kosketuksesta pyhyteen. Myöhemmin uskoon kääntyneet joutuvat pyhien kertomusten laihan

KESKI-SUOMI HAKEE UUTTA SUUNTAA

MATTI NURMINEN,
KYÖSTI PITKÄNEN,
RISTO PUUMALAINEN

Vuosi 2021 oli Keski-Suomen vapaa-ajattelijat ry:lle merkittävä vuosi. Merkittävä sen vuoksi, että yhdistyksemme haki uutta suuntaa toiminnalleen. Kävimme useita mielenkiintoisia keskusteluja erilaisista toimintatavoista. Keskusteluista kiteytyi kolme sanaa, joiden ympärille uusi suunta rakennettiin. Sanat ovat positiivisuus, yhteistyö ja kehittäminen.

Positiivisuus tarkoittaa, että esitämme asiat positiivisesti. Emme sano ”vain jotakin”, vaan sanomme esimerkiksi ”peräti jotakin”. Emmekä sano ”ei-hän tästä mitään tule”, vaan sanomme esimerkiksi ”kyllä tähänkin ratkaisu löydetään”.

Yhteistyö tarkoittaa vastakohtaa ”joukossa tyhmyys tiivistyy” -ilmiölle. Tiede-lehden mukaan ”joukossa tyhmyys tiivistyy” ryhmäpaineen vuoksi, kun ei uskalleta tai haluta olla eri mieltä. Sanonnan vastakohtaksi kirjoittaja mainitsee ”lyödään viisaat päämme yhteen”. Silloin kritiikkiä ei estetä, vaan mieluummin kannustetaan kritiikkiin.

Ongelman ratkaisu yhdessä tuottaa erittäin todennäköisesti paremman lopputuloksen kuin yksilösuoritus. Mihin muuhun yhdistyksessä positiivisuutta ja yhteistyötä voisi paremmin käyttää kuin yhdistyksen toiminnan kehittämiseen Vapaa-ajattelijain liiton tavoitteiden mukaisesti? Toimintasuunnitelmamme kannustaa keräämään aktiivisesti kehitysideoita, joissa vain mielikuvitus on rajana. Positiivisuuden ja yhteistyön ylimmäisenä lauseena voisi olla ”pystymme mihin tahansa haluamme pystyä”.

Jos mielessäsi on jotakin ideoita, vaikka mielikuvituksellisiakin, niin voit lähettää niitä osoitteeseen ks@vapaa-ajattelijat.fi. Yhteistyö ja toiminnan

kehittäminen ei ole pelkästään jäsen-ten välistä yhdistyksen sisällä. Meitä kiinnostaa yhteistyö myös yhdistysten kesken.

Monenlaista yhteistyötä

Yhdessä Tampereen vapaa-ajattelijat ry:n kanssa olemme pohtineet yhdistysten toiminnanohjausjärjestelmän kehittämistä, koska heillä on paljon sellaista osaamista, jota meillä ei ole. Kun ohjausjärjestelmä kehittyy, samalla tietysti koko toiminta kehittyy. Pala-taan tähän aiheeseen tarkemmin, kun saamme jotain konkreettista aikaiseksi.

Tamperelaisten kanssa meillä oli myös ET-aloitteen kannatusilmoitusten keruutilaisuus Jyväskylässä. Siihen tuli aloite Tampereelta, kiitos siitä heille. Tampereen tehotiimi saapui teltan kanssa päiväksi Jyväskylään. Omat aktiivimme osallistuivat tuomalla tarjottavaa ja häärimällä apulaisina. Iloa

päivään toi joulupukki, joka kävi myös allekirjoittamassa aloitteen.

Yhdistyksen sisäisenä yhteistyönä toteutimme useissa alueen paikallisissa kirjastoissa allekirjoitusten keruukampanjan. Toimitimme kirjastoihin lomakkeita ja aloitelaatikoita, jotka eri alueitten vastuuhenkilöt kävivät säännöllisesti tyhjentämässä. Aloitetta pidettiin esillä myös FB-sivullamme.

Uusiin jäseniin panostaminen

Vuoden aikana saimme muutamia nuorempia jäseniä, ja heistä **Aleksi Leppäsellä** oli tietotaitoa ja toimeliaisuutta uusia yhdistyksemme nettisivuja. Kiitos siitä! Nyt nettisivujemme yleisille on nykyaikaisempi, mutta kehittämisen jatkuu.

Yhdistyksemme hautausmaa sijaitsee Seppälänkankaalla Kuormaajantien varrella, josta on liittymä hautausmaan pysäköintipaikalle. Hautausmaata ke-

Joulupukkikin kävi allekirjoittamassa kansalaisaloitteen ”Elämäkatsomustieto avattava kaikille”.

hitämme uusimalla varastokopin kattopinnoitteen. Piirrämme myös alueesta tarkemman kartan, mikä helpottaa hautapaikkojen sijainnin mittaamista. Hautausmaan ylläpito hoidetaan tal-koovoimin.

Hautausmaamme on myös silloin tällöin saanut paikallista huomiota, kun hautausmaavastaava on päässyt haastateltavaksi. Yhdistyksemme jatkaa toimintaansa positiivisin mielin, sillä uskonnottomien määrä jatkaa kasvuaan ja tieteellinen maailmankuva valtaa alaa ihmisten ajatuksissa.

Viimeisten parin kolmen vuoden aikana yhdistyksemme on halunnut panostaa uusien jäsenten vastaanottamiseen jäsenyyshakemuksen saavuttua meille. Olemme aloittaneet käytännön lähettää hakijalle ensimmäisenä tervehdyksenä kaksi aiemmin ilmestynyttä *Vapaa Ajattelija* -lehden numeroa tutustuttavaksi ja kannustimeksi toimintaan. Meillä on myös nimetty yhteyshenkilö, joka ottaa uuteen jäsenen yhteyttä, kyselee kuulumiset ja kiinnostukset sekä ajatukset, millaiseen toimintaan jäsen on halukas osallistumaan.

Ihmiset liittyvät yhdistykseen erilaisten näkökulmien kannustamana, ja usein heillä on paljon annettavaa niin toimintaan kuin sen kehittämiseenkin. Alla on toisen uuden jäsenemme ja tuoreen varapuheenjohtajamme **Kyösti Pitkäsen** ajatuksia omasta näkökulmastaan.

Uusi jäsen esittäytyy

Erosin kirkosta noin 50 vuotta sitten. Eroamiseni kirkosta ei johtunut ”piruntorjuntamaksusta”, kuten me sisäpiirissä kirkollisveroa kutsuimme, vaan Raamatun luettuani (tarkkaan) ja seurattuani kotipaikkakuntani kirkollista ja kirkon toimintaan osallistuvien touhuja (mm. kanttorilla oli naapurissa) totesin, että en halua olla osallisena moisessa ja koin, että kirkon jakama

sanoma ei ollut muuta kuin ihmisten harhaanjohtamista.

Nyt, iän karttuessa on mieleeni putkahtanut aina välillä kysymys: mihinkäs minunlaiseni pakana haudataan ja minkälaisin menoin?

Noin vuosi sitten näin tietoa Vapaa Ajattelija -lehestä ja tilasin sen. Lehden luettuani sain useaan mieltäni askarruttaneeseen asiaan vastauksen – totesin, että vihdoinkin, 50-vuoden jälkeen, löysin ryhmän, jossa ajatellaan monista asioista samalla tavoin. Niinpä lähetin jäsenyyshakemukseni, ja muutaman selvityksen jälkeen minut hyväksyttiin jäseneksi. Selvittelyt johduivat siitä, että jäsenyyteen kuuluu ilmainen lehti, mutta olin tilannut lehden jo aiemmin ja maksanut tilausmaksun. Toisin päin tehdessäni olisin säästännyt lehden tilausmaksun, mutta kysymyksessä ei ollut suuret summat.

Minut otettiin ystävällisesti mukaan. Osallistuin hautausmaan kevätsiivoukseen, jolloin pääsin tutustumaan todennäköisesti viimeiseen lepopaikkaani ja suureen osaan hallituksen jäsenistä.

Osallistuin myös syyskokoukseen ja ilmeisesti en osannut pitää tarpeeksi suutani kiinni, koska tulin valituksi vuoden 2022 hallituksen varapuheenjohtajaksi.

Nyt, varapuheenjohtajan roolissa, olen pohtinut, mitä voisimme tehdä, että muilla ei menisi 50-vuotta sen tuomiseen, että löytyy ihmisiä, joiden ajatusmaailma ja tavoitteet vastaavat omia näkemyksiä.

Ainakin oman tapaukseni perusteella on ollut kysymys siitä, että meidän viestimme ei tavoita arkisissa arjen puuhissa touhuavia ihmisiä. Tarvitaan siis enemmän julkisuutta!

Näyttää ainakin Keski-Suomen osalta siltä, että aktiivitoiminnassa mukana olevat alkavat ukkoontua/ akkaantua huolestuttavasti. Tarvitaan siis nuorta, aktiivista väkeä mukaan toimintaan!

Uusi jäsen ehdottaa

Keinoja, joilla voisimme tavoittaa enemmän potentiaalisia jäsenehdokkaita (myös nuoria), voisi olla esim. seuraavat (omia ajatuksiani):

1. Juuri julkaistua, mielestäni onnistuttua liiton esitettä, voitaisiin jakaa kotitalouksiin, periaatteessa postilaatikojakona. Koska taloudelliset resurssit eivät kuitenkaan riittäne 2,8 milj. esitteen jakamiseen (Keski-Suomessa noin 139 000), voitaisiin kokeilla koejakoa valitsemalla tietty kohdealue (kunta, kaupunki, kaupungin-/kunnanosa), josta melko lyhyellä ajanjaksolla voitaisiin todeta tulos esim. alueen jäsenhakemusten perusteella. Jos kokeilu onnistuu, sitä voidaan laajentaa muille alueille.

2. Helposti toteutettava, joskin vaikutuksiltaan (oletettavasti) vähäisempi keino olisi Vapaa Ajattelija -lehden kampanja, jossa lehden nykyisille tilaajille (jäsenet) tarjottaisiin edullista mahdollisuutta tilata lehti myös ”kaverille”, jolle lehteä ei vielä tule. Tällöin kohderyhmäksi todennäköisesti muodostuisi oletettavasti asiasta kiinnostuneita.

3. Luodaan aitoja keskustelufoorumeja päättäjiä (poliitikkojen) suuntaan. Heistä kuitenkin on kiinni, miten esittämiämme tavoitteita ja asioita käsitellään mm. lainsäädännön muutosvaiheissa tai luotaessa uutta lainsäädäntöä.

Kuten listastani ilmenee, esittämäni keinot ovat asioita, joiden toteuttamiseen tarvitaan koko kentän yhteistyötä. Pelkästään alueelliset toimijat eivät yksinään pysty tekemään kovinkaan paljoa esittämieni asioiden suhteen. Siis yhteistyötä!

YHDISTYSKIERROS

OULUSSA TUETAAN PRIDEA

TIMO KARJALAINEN

Viimeiset pari vuotta Oulussa on ollut hiljaista vapaa-ajattelutapahtumien suhteen. Niin tietysti monen muunkin sortin tapahtumien osalta, pandemian velloessa eestaas.

Perinteinen oululainen toimintamuoto on ollut yleisöseminaarin järjestäminen. Seminaareissa on vuosien varrella käsitelty monenlaisia aiheita aina surrealismista kosmologiaan, fiktiivisistä historiateorioista tieteenfilosofian kautta eutanasiaan.

Nykyvuosina rinnalle ovat nousseet kouluvierailut. Käymme säännöllisesti lukion tunneilla ja toisinaan aikuiskoulutuksessa kertomassa, miten uskonnon näkee maailman. Korona-aikana kouluvierailuja on tehty etäyhteyksin.

Olemme viime vuosina jakaneet stipendejä elämäkatsomustiedon ylioppilaskirjoituksissa menestyneille ylioppilaille; ne voidaan toteuttaa pitkäaikaisen jäsenemme sukulaisen kuoleman jälkeen saaduista testamenttivaroista.

Järjestimme vuoden 2017 liittokokouksen Oulussa. Hietasaaren Pohto oli varsin oivallinen luonnonläheinen paikka lähellä kaupunkia, mutta kuitenkin hiukan syrjässä keskustan hu-

musta. Kokous sai kiitosta alhaisista kustannuksista.

Ammoisina hyvinä aikoina, kaksi ja puoli vuotta sitten, kun koronaviruksesta harva oli kuullutkaan, osallistuiimme Oulu Prideen yhdistyksen osastona. Vaikka vapaa-ajattelu ei sinänsä ota kantaa sukupuoli- tai seksuaalisuusasioihin, kannatamme ihmisen oikeutta elää elämänsä omalla tavallaan ja vastustamme uskonnollisesti motivoitua sortoa ja syrjintää. Siksi tuemme pridea.

Harmillisesti pride-marsseille ei olla sen koommin päästy. Toivottavasti pandemia lopultakin väistyy ja tulevana kesänä päästään taas kokoontumaan vapaasti ja synnyttämään vapaata ajattelua.

OSTA PROTUN HISTORIIKKI!

Uteliaan pohdinnan tarina. Prometheus-leirien 30-vuotishistoriikki on nyt julkaistu! Osta painettu teos itsellesi tai lahjaksi 65 euron tukihintaan!

PS Protuleireillä on aina tarvetta ohjaajille, tule mukaan!

www.protu.fi

KESKUSTELUA

USKONNOLLISET FUNDAMENTALISTIT OIKEUDESSA

“Kirkko, sellaisena kuin me sen ymmärrämme, ei ole ollenkaan osapuolena käräjäoikeudessa.”

MARIA ENEBÄCK

Kansanedustaja Päivi Räsästä ja Lähetysshiippakunnan piispaa Juhana Pohjolaa vastaan nostettujen syytösten käsittely Helsingin käräjäoikeudessa alkoi 24. tammikuuta. Puolustuksen ja syyttäjän loppupuheenvuorot on jo kuultu ja maaliskuun lopulla kuulemme lopputuloksen.

Olisi tärkeää, että kansalaisille annettaisiin faktapohjaista tietoa siitä, mistä käräjäoikeudessa oikein on kysymys, jotta olisi helpompaa erottaa tosiasioihin perustuva tieto uskomuksista, luuloista, mielipiteistä tai väitteistä ja näin muodostaa oman mielipiteensä. Varsinkin somekeskusteluissa tulee vastaan paljon sellaista, mikä ei pidä ollenkaan paikkansa. Väitetään esimerkiksi, että kirkkoa ja uskovaisia vainotaan, eikä Raamattua saisi enää siteerata jne.

Tosiasiaa kahta henkilöä, Räsästä ja Pohjolaa, syytetään kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Käräjäoikeudessa käydään polemiikkia siitä, onko Räsäsen ja Pohjolan kirjoituksissa ja puheissa kyse kansanryhmää vastaan kiihottamisesta ja ylittävätkö teot syyttäjän vaatimaan sakkorangaistuksen määräämiseen.

Nostan esiin pari asiaa syytösten alkuperästä ja syytettyjen taustoista, joita ei mielestäni ole tarpeeksi painotettu. Ensinnäkin alkuperäiset rikosilmoitukset teki Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappi. Poliisi kuitenkin lopetti tutkinnan ja päätti jättää syyttämättä. Poliisin perusteluissa jättää syyttämättä on huomiota herättävä kohta: "... moraaliset auktoriteetit voivat antaa yksilöille hänen käyttäytymistään koskevia ohjeita, neuvoja, määräyksiä tai muuta tukea." (Suomen kuvalehti 24.1.2022, Samuli Suonpää.)

Kuka tai ketkä ovat poliisin mainitsemia "moraalisia auktoriteetteja", joilla on yllämainittuja oikeuksia? Oliko todella niin, että poliisi katsoi Päivi Räsäsen olevan tällainen moraalinen auktoriteetti kirjoittaessaan homoseksuaalisuutta vastustavia tekstejään? Valtakunnan syyttäjä määräsi poliisin viemään rikostutkinnan loppuun.

Toiseksi, "Lähetysshiippakunnan piispa" kaipaa taustoittamista. Ainakin minä olen alun alkaen saanut sellaisen kuvan, että Räsänen ja Pohjola edustavat Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa, mutta se onkin väärä käsitys. He edustavat Suomen evankelis-luterilaista Lähetysshiippakuntaa ja Luther-säätiötä. Itse asiassa Pohjola on erotettu pappisvirasta, kun hän siirtyi toimimaan Lähetysshiippakuntaan, joka on Luther-säätiön ja eräiden muiden hengel-

listen yhteisöjen perustama itsenäinen kirkko.

Lähetysshiippakunta ei kuitenkaan ole rekisteröitynyt uskonnolliseksi yhdyskunnaksi. Siten voivat myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenet kuulua siihen, kuten esimerkiksi Räsänen tekee. Vuodesta 2021 alkaen Pohjola on toiminut piispan nimikkeellä Lähetysshiippakunnassa. Selvytyden vuoksi painotan, että Pohjola ei ole Suomessa rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan piispa. Lähetysshiippakunnassa vastustetaan äänekkäästi naispappuutta, ei hyväksytä homoseksuaalisuutta eikä esiaviollista seksiä.

Mitä tästä voisi päätellä? Kirkko, sellaisena kuin me sen ymmärrämme, ei ole ollenkaan osapuolena käräjäoikeudessa. Näyttää siltä, että pieni ryhmä kristittyjä fundamentalisteja pitää valtavan kovaa ääntä eri medioissa. He eivät ainoastaan panettele homoseksuaaleja ja kieltäydy naispappien kanssa yhteistyöstä, vaan he panevat kapuloita rattaisiin kaikkiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon inhimilistämisyryhmiin.

Kristityt fundamentalistit korostavat Raamatun sanatarkkaa erehtymättömyyttä. Saako uskonnon varjolla ja 2000 vuotta sitten kirjoitettuja tekstejä käyttää muiden solvaamiseen nykypäivänä, se jää nähtäväksi.

KULTAINEN KAUPUNKI

MARKKU MYLLYKANGAS

ERÄÄSSÄ KOULUSSA uskonnon opetuksen valvonta on pahasti pettänyt. Peruskoulun tokaluokalla oppilaat näet välillä katselevat uskontotunnilla netistä löytyvän *Nasta raamoksen* videopätkiä. Lukuisissa jaksoissa kuvittaja ja opettaja **Mila Lehtonen** piirtää ja kertoo ihmeellisiä *Raamatun* tositarinoita. Kyllä, tositarinoita! Vähän samaan malliin kuten muinoin telkkarin alkuaikoina **Kylli-täti** piirusteli ja satuili pienille lapsille. Hän tosin tyytyi maallisiin tarinoinhin kurreoravista, pupujusseista ja nallekarhuista. Ja tietysti joulupukkiin tonttuineen.

Yhdessä *Nasta raamoksen* jaksossa nimeltä *Johannes ja taivaan koti* Lehtonen satuilee, miten Jeesuksen läheinen ystävä ja opetuslapsi Johannes pääsi vanhoilla päivillään käväisemään taivaassa ja näki siellä ihmeellisiä asioita. Johannes törmäsi ensi töikseen Jeesukseen, jolla oli päällään upea viitta ja kultainen vyö. Taustalla kimalteli taivaan kultainen kaupunki muureineen. Sen kadutkin olivat kultaa. Kaupungissa oli palatsin näköisiä rakennuksia, ehkä oma talo meille jokaiselle. Kaupungin edessä oli kirkas elämän veden virta sekä ihana puutarha, jossa kasvoi elämän puu. Se antoi satoa koko ajan. Taivas oli täynnä enkeleitä, jotka lauloivat ylistystä ja kunniaa Jumalalle. Kliimaksina taivaassa oli valtavan suuri valtaistuini, joka loisti aurinkoa kirkkaampaa valoa, ja jossa Jumala istui. Lopuksi Lehtonen lupasi, että tämä paikka, taivaan koti, odottaa sinua, jos olet Jumalan ystävä ja elät niin kuin hän on opettanut.

Muissa jaksoissa kerrotaan tietysti Jeesuksen monista ihmeteista, ku-

ten Jeesuksen (ja Pietarin) veden päällä kävelystä, Lasaruksen herättämisestä kuolleista, spitaalisten parantamisesta, miten lapsesta asti sokea saa näkönsä sekä kuuro alkaa kuulla ja puhua. Jeesuksen väitetyt ihmeteot ovat uskonnollisen tarinan kannalta välttämättömiä. Ilman ihmeitä Jeesus olisi ollut pelkkä suurieläinen suunpieksäjä ja armpaloja jakeleva sosiaaliantta.

Nasta raamoksen videoista en löytänyt jaksoa, jossa olisi kuvailtu paikkaa, minne syntisäkit joutuvat. Lehtonen voisi etupäässä *Uuteen testamenttiin* pohjautuen piirustella piinahelvetin. Siellä ihmiset ja langenneet enkelit eli demonit itkevät ja kiristelevät hampaitaan tulimeressä, ikuisesti. Erilaisiin räiskintä- ja väkivaltapeleihin tottuneet koululaiset innostuisivat todennäköisesti tästäkin jaksosta.

Uskonnon opetus ei saa olla tunnustuksellista. *Nasta raamoksen* videot täyttävät selvästi tunnustuksellisuuden tunnusmerkit. Jumalasta, Jeesuksesta, enkeleistä ja kaikista muista *Raamatun* tarinoista kerrotaan tosiasioina. Vaikka kyse on pelkistä keksityistä tarinoista, vailla mitään todellisuuspohjaa, siis taikauskosta. Tarinat taikatemppeineen ovat koukuttavia. Niiden avulla pienet koululaiset aivopestään uskontoon. Mitä pienempinä lapset saadaan tarraamaan koukkuun, sitä tiukemmin he jäävät kiinni ja sitä vaikeampi heidän on myöhemmin päästä irti uskonnon kahleista.

Nasta raamoksen kaltaiset tarinat uppoavat helposti lapsiin ja myrkyttävät heidän mielensä. Mitä tehokkaammin uskonnollinen aivopesu ihmeineen onnistuu, sitä todennäköisemmin lasten on todettu uskovan kaikkeen muuhunkin mahdollittomaan. Uskonollisten lasten on havaittu arvioivan muita lap-

sia todennäköisemmin mielikuvitus-hahmot todellisiksi. Taikauskovaiset aikuisetkin hurauttavat muita herkemmin erilaiseen puoskarointiin, kuten homeopatiaan, vyöhyketerapiaan, ihme- ja kaukoparannukseen, enkelien energiaterapiaan sekä muihin järjettömiin outohoitoihin.

Koulun yleissivistävään tehtävään liittyen oppilaille on annettava tietoa myös uskonnosta, uskonnollisista käytännöistä ja historiasta. Uskontotunneilla oppilaille pitää kuitenkin selvästi kertoa, että *Raamatusta* mainitut tapahtumat ja ihmeet eivät ole historiallisia totuuksia vaan sepitteitä. Samaa hengenvetoon pitää korostaa, että Jumalaa, Jeesusta, Pyhää Henkeä ja enkeleitä ei oikeasti ole olemassa. Yleissivistykseen liittyen uskontotunnuksen voi uskontotunnilla käydä läpi, mutta sitä ei saa opettelluttaa ulkoa.

Koulussa jo alaluokilta lähtien oppilaille on opetettava kriittistä suhtautumista asioihin. Taikauskovaisuutta ei saa istuttaa oppilaisiin.

Pääsihteerin

PALSTA

USKONNOTTOMANA HAUTAJAISISSA

TIMO KARJALAINEN

VILJO-SEDÄN KUOLEMA kypsässä 90 vuoden iässä teki hautajaiset jälleen ajankohtaiseksi lähipiirissäni.

Hautaamiseen liittyvän tapakulttuurin sanotaan muuttuvan kaikkein hitaimmin. Tämä vaikuttaa luonteelta, koska haudattavat ovat useimmiten suvun vanhimpia ja elämänkaaren keskeiselle tapahtumalle halutaan antaa arvokkuutta nojaamalla perinteisiin.

Muodollisen uskonnottomuuden eli kirkkoon kuulumattomuuden ollessa tähän mennessä yleistynyt vasta keski-ikäisten keskuudessa, nykyisissä hautajaisissa vainaja on paljon useammin kirkon jäsen kuin omaiset. Tästä johtuen on varsin yleistä, että kirkkoon kuuluneelle vainajalle pidetään uskonnollisia hautajaisia, joihin osallistuu uskonnottomia omaisia.

Usein nousee esille pohdinta, miten suhtautua uskonnottomana kirkkohautajaisiin. Jäädäkö kokonaan pois? Osallistua, mutta hiljaa takarivistä laulamatta ja rukoilematta? Vai teeskennellä mukana toistaen rukouksia ja uskontunnustuksia joihin ei itse oikeasti usko?

Jokainen tietysti tekee omat ratkaisunsa, ja jokaisella on omanlaisensa taustakonteksti. Sukulaiset saattavat kiinnittää erityistä huomiota uskonnonharjoituksen ilmenemiseen, tai uskonnollisuuteen voi liittyä kipeitä tapahtumia, joiden takia kirkkonmenojen elementit eivät tunnu mukavilta.

Omalta osaltani olen aina osallistunut hautajaisiin, usein arkunkantajana. Laulamista en muutenkaan koskaan harrasta, joten odottelen hiljaa että virsissäkeistöt loppuvat. Sama rukousten ja uskontunnustuksen suhteen.

Suomalaisessa yleisestikin tuppiuisessa tapakulttuurissa muut hautajaisvieraat tuskin mitenkään huomaavat eroa minun ja innokkaan uskovan välillä. Ja hyvä niin. Kunkin omasta näkövinkkelistä jollain tavalla merkitykselliselle ihmiselle – puoliso, vanhempi, isovanhempi, läheinen ystävä tai mistä syystä nyt kukanenkin on hautajaisiin tullut – jäähyväisten jättäminen ei ole se paikka, jossa kenellekään on mitään hyötyä ryhtyä puimaan uskontoasioita.

Omassa suvussani on tähän asti järjestetty vain kirkollisia hautajaisia, vallitseva katsomus kun on ollut tapaluterilaisuus. Näin on jatkossa yhä harvemmin, vanhemman väestön kirkkoon kuulumattomuuden laskiessa ja varsinkin omaisten ollessa yhä useammin uskonnottomia.

Uskonnottomat hautajaiset ovat jo yleistymässä. Nykyaikana tunnustuksettoman hautapaikan hankintaan on paljon vaihtoehtoja, kun kirkonkin ylläpitämillä hautausmailta löytyy lakisääteisesti tunnustukseton alue. Ongelmana on kuitenkin monilla paikkakunnilla edelleen saatto- tai muistotilaisuuden järjestämiseen soveltuvan tilan puute.

Hautausmaan lähellä ei välttämättä ole muuta soveltuvaa tilaa kuin kirkon

oma kappeli. Osa seurakunnista pitää tiukasti kiinni siitä, että seurakunnan tilaa ei vuokrata muihin kuin kirkollisiin tilaisuuksiin. Vaikka tilan saisikin käyttöön, kappeleissa on usein hallitsevina sisustuselementteinä uskonnollisia symboleita. Vaikkei risti pakanaa poltakaan niin kuin Manaaja-elokuvissa kuvitellaan, luterilaisen sopii ajatella itseään mummonsa hautajaisiin Daavidin tähdin tai islamilaisin puoli-kuin koristeltuun tilaan – tuntuisiko kotoisalta?

Lopuksi. Läntisessä naapurimaassamme tunnutaan usein omaksuvan uusia tapoja aiemmin kuin meillä Suomessa. Näin myös hautajaistapojen osalta. Suomesakin tuhkaaminen on kyllä jo huomattavan yleistä, mutta hautajaiset pidetään tyypillisesti perinteisen arkun kanssa ja vainaja tuhkataan myöhemmin. Tuhkaurnan maahanlasku tai tuhkan sirottelu jäävät vain lähipiirin tapahtumaksi. Jokin aika sitten enoni hautajaisissa pääsin todistamaan ruotsalaista tapaa, jossa vainaja on jo tuhkattu etukäteen. Tällöin saattoväki pääsee seuraamaan uurnan laskemista, mutta raskasta arkunkantamista ei tarvita.

Ruotsalaiset nimellisesti kirkolliset hautajaiset vaikuttivat muutenkin hyvin maallisilta suomalaisen tapaan nähden. Virret ja raamatuntekstit jäivät paitsioon, sen sijaan pappi lauloi Sinatran My Wayn.

Ehkä tulevaisuutta täälläkin.

Vapaa ajattelijat

Vapaa-ajattelijain liitto on uskonnottomien

- edunvalvonta- ja ihmisoikeusjärjestö
- maallisen tapakulttuurin edistäjä
- maailmankatsomuksellinen foorumi